

ФИЛАТЕЛИСТА ФФ FILATELISTA

АСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

240

КАТАЛОГ ЧЕТВРТЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ
ИЗЛОЖБЕ МАКСИМАФИЛИЈЕ
И КАРТОФИЛИЈЕ YUMAX IV

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA часопис Савеза филателиста Србије
Примерак **20** динара

Published by Union of Philatelist of Serbia,

address: Sremska 6/IV, YU - 11000 Beograd, Yugoslavia

Издавач: Савез филателиста Србије, Сремска 6/IV 11000 Београд,
Телефон (011) 638-751

Главни и одговорни уредник: Зоран Б. Станковић

Технички уредник: Никола Игић дипл. инг.

Редакцијски одбор: Ненад Килибарда, Војин Вишицки, Ђорђе Раичевић,
др Мирко Царан, Владислав Радаш

Тираж: 300 примерака

Штампа: "Штампарија ЗАГОРАЦ", Љутице Богдана 6, 11000 Београд

На основу решења Министарства културе Републике Србије број 413-467/96 од 2. фебруара 1996. године часопис "Филателиста" сврстава се у групу производа, која подлежу плаћању пореза на промет по повлашћеној стопи од 10%.

11000 Београд,

Љутице Богдана 6

Тел./факс: 011/784-222, 775-888

Офсет штампа

Сито штампа

Типо штампа

Штампа на текстилу

Дизајн

ФИЛАТЕЛИСТА

FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

ОКТОБАР 1999. 240

РЕЧ УРЕДНИКА

Наш часопис, часопис Савеза филателиста Србије, већ пола века излази. То је прилика да се златни јубилеј обележи и прослави, али и да се сведу рачуни протеклог времена, да се анализира тренутна ситуација и да се види којим путем даље.

Старе странице нашег часописа дело су многих ентузијаста и резултат њивог рада, израз вере у нашу филателију, нада у њену будућност, искрена жеља да се стечена знања поделе са другима. Због тога неки од чланака из ранијих бројева поновљени су у овом броју часописа.

"Филателиста" је увек делио судбину са својим читаоцима и пролазио са њима кроз лепе али и тешке тренутке. Упорност да се опстане и очува континуитет излажења красио је "Филателисту" ових педесет година. Нека тако буде и у будуће.

Припреме за прославу Педесетогодишњице иду по плану. Заказана је пригодна изложба JUMAX IV у ПТТ музеју у Београду, чији Каталог доносимо на крају часописа. Приликом отварања Изложбе, 18. октобра, биће одржана и промоција издања "Дан марке" које је овог пута посвећена управо нашем јубилеју, а током изложбе предвиђена је и свечаност.

"Филателиста" се и сам залагао да се у годишњи Програм издавања пригодних марака уврсти једно издање са називом "Дан марке" посвећено управо филателији и филателистима. Успело ликовно решење, на задовољство свих сабирача марака, рад је академског сликара Марине Калезић из Београда. Као мотив су послужили неки од ранијих бројева "Филателисте" укључујући и први број из септембра 1949. године.

Ове године славе се још два јубилеја: 125 година прве црногорске марке и исто толико година Светског поштанског савеза. Два значајна догађаја која морају да буду посебно споменута у овом броју.

Борисав Станковић, Београд

НАШ ЗЛАТАН ЈУБИЛЕЈ

Живот пише романе, како каже изрека, а наш „Филателиста” већ педесет година пише о живљењу и раду наше филателије и људи око ње. На хиљадама страница исписане су речи о нашој филателији, о нашим филателистичким клубовима и друштвима. Педесет година „Филателиста” врши, надамо се са успехом и часно, своју улогу организатора и пропагатора српске и југословенске филателије, и верно изражава тежње и стремљења филателистичких организација Србије и свих филателиста Југославије.

Странице „Филателисте” биле су и јесу широко отворене свим филателистима ради заједничког доприноса у развијању наше филателистичке мисли, у богаћењу и попуњавању историјске филателистичке грађе, у подизању нивоа стручности младих филателиста, о актуелним проблемима развитка и омасовљења филателије у нашој земљи. По обиљу и квалитету материјала који је обрађивао и доносио слободно се може рећи да је „Филателиста” успео да истраје у својим напорима. Иако је наш часопис, борећи се са разним тешкоћама којих није било мало, сужавао свој обим, ипак квалитет није опадао јер је своје циљеве на пропаганди и унапређењу филателије свестрано испуњавао. Довољно је погледати медаље које је наш часопис добио на многобројним домаћим и страним филателистичким изложбама.

Ових дана се завршавају припреме за свечано обележавање педесет година од штампања првог броја „Филателисте”, часописа Савеза филателиста Србије. Са пуном озбиљношћу „Филателиста” се бавио свим гранама филателије. Из пера разних аутора, од којих су неки врхунски познаваоци филателије, објављени су чланци међу којима има оних, слободно се то може рећи, који превазилазе значај само наше филателије. Ипак, до сада је штампано 240 бројева, што није тако обимна издавачка делатност једне организације, која се труди да постигне што већу масовност и која у свом саставу има тако велики број интелектуалаца и људи од пера, врло стручних и афирмисаних. Са друге стране и многе активности филателистичких друштава, а „Филателиста” је у првом реду њима намењен, остале су незабележене или недовољно приказане. Зато овај велики јубилеј нашег часописа је понос свих чланова Савеза, али самим тим и обавеза, око које мора да се договоримо, да су све активности Савеза, а у првом реду издавачка делатност, ствар ширег броја људи, заправо целог чланства.

Током ових педесет година, мора се и то рећи, било је злоупотребе активности и љубави појединих филателиста на послу око издавања

часописа. Часопис је успео да одржи свој континуитет управо упорношћу људи који су на њему радили. Главни уредници имали су увек јасно прецизну и одређену дужност и обавезу, која није ни лака нити мала. Обавези уредника око стварања листа, као по правилу, придодате су дужности и послови дактилографа, администратора, експедитора, па чак и курира. И поред свега овога критике су упућиване пре свега према њима. Зато је овај јубилеј и прилика да их се сетимо и кажемо нешто о њима, јер они су и најзаслужнији, уз председнике нашег савеза, за континуитет "Филателисте".

Први одговорни уредник часописа "Филателиста", чији је први број изашао 1. септембра 1949. године, био је Александар Ј. Петровић. Седиште часописа налазило се у стану уредника, у Улици Војводе Драгомира број 25 у Београду. Кроз свој непрекидан дугогодишњи рад инг Александар Ј. Петровић био је члан управе Српског филателистичког клуба у Београду, главни секретар Југословенског филателистичког савеза и један од оснивача и први председник Савеза филателиста Србије. Годинама је сарађивао у филателистичким часописима, публикацијама и у дневним листовима са преко стотину чланака из области филателије. Уредник "Филателисте" био је до маја-јуна (двоброј 5-6) 1953. године, када је постао члан редакционог одбора и члан уредништва - као стални сарадник "Филателисте". Због дугогодишњег плодносног рада, Александар Петровић изабран је и за почасног председника Филателистичког друштва "Врачар" из Београда. На осмој скупштини Савеза филателиста Србије 1956. године награђен је првом Златном значком Савеза за свој шездесетогодишњи непрекидан, истрајан и веома плодносан филателистички рад и допринос развоју и популаризацији филателије у Србији и Југославији. За такав рад Савез филателиста Југославије наградио га је четвртом Златном значком Савеза филателиста Југославије и изабран је за почасног члана Савеза. Дочекао је дубоку старост помало заборављен од оних које је свесрдно подржавао. Умро је 1974. године у 92 години живота.

Други одговорни уредник је Душан Драгинчић из Новог Сада. На тој функцији био је од јула 1953. године до двоброја фебруар-март из 1954. године. Од априла главни уредник је Риста Аћимовић из Београда. За заслуге у развоју филателије као и за допринос на уређивању "Филателисте" добио је Златну значку Савеза филателиста Србије; баш као и Сава Аврамов који је уредио два двоброја (мај-јуни и јули-август) из 1959. године. Од септембра 1959. године, када се скромно обележио јубилеј часописа, главни уредник постаје Драгољуб М. Раичевић из Новог Београда.

У часопису број 11-12 из 1959. године изнет је списак сарадника указујући захвалност на сарадњи. Током 1952. године на "Филателисти" је радило највише сарадника, чак 52. За првих десет година излажења највише рада је

уложио Александар Петровић, и то не само као уредник већ и својим чланцима. Држао је сталне рубрике о нашим и страним маркама, о новим целинама и жиговима, о филателистичкој штампи као и натписе "Упути у филателију" и "Кроз филателистички свет", написао је читав низ текстова о жиговима употребљиваним на територији Југославије (предфилателистички и војних пошта), и из историје пошта (српска пошта на Крфу, аустроугарска пошта у Србији и Црној Гори, бугарске поште у Србији и друго).

Првих десет година часопис је штампан у Новом Саду у штампарији "Змај" и у Београду у штампарији "Слободан Јовић". Обим часописа без корика био је 2.540 страница. Драгоцене и обимне радове у то време дали су Сениша Остојић (о српским маркама, историји српске поште али и о савременим темама), инг. Мирко Вејнер (о изложбама, сакупљању целина и друго), др Брана Новаковић (који ће и касније знатно доприносити угледу "Филателисте") и многи други. Један од најзаслужнијих за излажење часописа поред поменутих је и дугогодишњи председник Савеза, инг. Жива Ђорђевић.

Са престанком рада као уредника Драгољуба Раичевића 1963. године, долазе нови људи тако да су током те године главни уредници били Душан Главоњић (март-април, мај-јуни и октобар) и М. К. Ивановић (јул-септембар). До краја те године часопис за штампу је припремао Редакциони одбор. Јубиларни, стоти број "Филателисте" из 1964. године приредио је за штампу Душко Главоњић који на месту уредника остаје до краја 1973. године. Кроз свој дугогодишњи рад као главни уредник нашег часописа, као председник Савеза филателиста Србије и изнад свега као филателистички прегаоц, који ни динара није тражио за свој филателистички рад, Душко Главоњић је оставио неизбрисиви траг у нашој филателији. Способан, поштен, радан, велики учитељ и борац сачувао је да Савез заједно са "Филателистом" опстане у тешким тренуцима свог постојања. Велику помоћ је имао и од чланова редакционог одбора и председништва Савеза. Тада су наишли проблеми око очувања просторија Савеза, критике на рачун филателиста у штампи и незаинтересованост и игнорисање заједнице да помогне. Као врхунц тога трговинска предузећа мешовитом робом имали су боље услове за набавку нових издања наших поштанских марака него Савез. Међутим, Душко Главоњић са свој сарадницима је успео да изађе као победник.

На годишњој Скупштини Савеза 24. фебруара 1974. године за главног уредника постављен је Миодраг Р. Вуковић. Његовим доласком часопис добија стручне и квалитетне чланке. Посебно се истиче "Каталог целина" који преставља врхунско остварење и допринос југословенској филателистичкој литератури. Како је сам истакао, велики допринос на сређивању и употпуњавању Каталог припада др Брани Новаковић. Стручан рад Миодрага

Вуковића незавршава се целинама, већ захвата и познавање поштанске историје са територије бивше СФРЈ, а круна његовог филателистичког рада и истраживања, ако се тако може рећи, су подаци о штампањима прве српске (новинске) марке. Поред др Новаковића, његови сарадници су Александар Александрић - Чика Аца, затим проф. Петрашин Никитовић, инж. Димитрије Безбородов, Имре Ваци и други. Главни уредник је био до августа 1976. године.

Од јануара 1977. године, односно од броја 166 главни и одговорни уредник је Јован Рељин са новим редакционим одбором у коме су све позната лица из наше филателије. Мења се концепција часописа и посвећује се више пажње вестима из филателистичких друштава, новитетима европских и ваневропских земаља, као и тематској филателији. Формат часописа је Б4 уместо дотадашњег А5. У периоду док је Јован Рељин био уредник одржане су две велике манифестације: БАЛКАНФИЛА и прослава 30 година Савеза и часописа "Филателиста". Овим манифестацијама часопис је дао посебан значај. Јован Рељин је уредио тридесет бројева за шест година, колико је био на челу "Филателисте". Тако је успео да очува традицију и квалитет нашег часописа.

Са бројем 196/7 из 1982. године главни уредник постаје Владимир Прикић са новим редакционим одбором. Он уводи рубрику "Реч уредника", у којој представља актуелни тренутак филателије, и тежи да "Филателиста" постане нека врста филателистичког приручника за што већи број чланова, наравно посвећујући пажњу и стручним чланцима.

Након скоро две године неизлажења, са бојем 202/3 из априла 1986. године, нови уредник је Драгољуб Павловић. Поново се мења концепција часописа, формат је опет А5. Од броја 207 уз 1989. године за В.Д. уредника постављен је Мирко Најдановић са жељом да часопис излази четири пута годишње. То није реализовано, па од броја 209 из октобра 1991. године главни и одговорни уредник је Владимир Прикић. Он је имао тежак задатак јер се број сарадника на излажењу "Филателисте" драстично смањио, тако да су поједини бројеви скоро потпуно његово ауторско дело.

Војислав Беговић је уредник филателисте од 1994. године са бројем 215/6. Он се осврће на проблеме због којих часопис није редовно излазио. Поново уводи рубрике реч уредника, филарапорт, вести из филателистичких друштава, филателија код нас и у свету и слично. Са друге стране, Војислав Беговић посвећује и већу пажњу класичној филателији. Уредник је до броја 227/28 када је као вршилац дужности главног и одговорног уредника постављен Зоран Б. Станковић.

Ал. Ј. Петровић

ЕВЖЕН ДЕРОКО

(19. авг. 1860. - 18. мај 1944.)

На дан 18. маја 1944. г. завршио се живот нашег највећег филателисте, Евжена Дерока. Његов рад на филателији и нарочито на филателистичкој књижевности толико је значајан и обиман, да ће се он дуго и дуго помињати са великим поштовањем у круговима филателиста, његово име тако је чврсто везано за нашу филателију. Због његовог значајног, истрајног и несеквичног рада на југословенској филателији освежићемо у кратким потезима успомену на њега.

Дероко је рођен 19. августа 1860. г., баш оне године када је на српски престо ступио онај, чији је лик израђен на првим српским франко маркама, које је Дероко сакупљао и проучавао целог живота и постао њихов први најбољи познавалац.

Евжен Дероко се родио у кући Дубровчанина, тада професора цртања у Београду, где се и школовао и са врло малим прекидима, провео је цео свој живот у свом драгом Београду. Ту је завршио основну школу; ту је у другом колу матураната са 7 разреда гимназије положио испит зрелости 1878. године а после тога уписао се на природно-математички одсек Филозофског факултета на Великој школи. Као питомац Министарства грађевина, у мају 1883. године одлази на аустријске државне железнице, а у јесен исте године, прешавши у Друштво за грађење и експлоатацију српских железница, послат је као друштвени питомац у Белгију ради студирања саобраћајне службе на тамошњим железницама. У лето 1884. године, после положених испита, враћа се у Београд и ступа у службу истог Друштва, које га поставља као саобраћајног инспектора у дирекцији. По преласку железнице у државне руке, прешао је и он у државну службу. Поступним унапређивањем, 31. октобара 1913. године достигао је до положаја начелника. После ослобођења Србије и уједињења Југославије ступио је као начелник у новообразовано Министарство саобраћаја, а 6. новембра 1920. године постављен је за помоћника генералног директора, са кога је положаја отишао у пензију октобра 1924. године.

И поред савесног вршења тешких и одговорних дужности у државној служби, никако није напуштао ни рад на филателији. Са пуно љубави према њој, свакако му је за тај рад било од користи и знање страних језика и честа службена путовања у иностранство. Говорио је и писао, поред српског, још и на немачком, француском, италијанском и енглеском језику, а служио се још руским, шпанским и бугарским.

То богато знање језика омогућило му је долазак у ближи додир са

установама и виђенијим људима из филателистичког света у иностранству. Он постаје жива енциклопедија свега што се односи на филателију. Било је право уживање слушати га када говори о музејима и изложбама, о специјалним делима и листовима; од њега се могло сазнати када је, где и од кога шта написано о нашим маркама.

То знање изражава се и у његовим многобројним радовима, у многобројним нашим и страним листовима и у засебним делима.

У своје сараднике убрајали су га многи страни листови **"Berliner Briefmarkenzeitung"**, **"Die Postmarke"** и **"Die Ganzsache"** из Беча; Сенфов **"Illustriertes Briefmarken-Journal"**; **"Donaupost"** из Братиславе и други. Обрађивао је Србију у Коловом **"Handbuch"**. Сарађивао је на свима југословенским филателистичким листовима; у сваком изложбеном проспекту или водичу наћи ће се његови прилози, а писао је и популарне чланке и белешке у београдском **"Времену"** и загребачким **"Новостима"**.

За нас је најважнији и најинтересантнији његов рад у предратном часопису **"Филателиста"**. Своје богато знање износио нам је у сваком броју тога листа. Његови су чланци били најстручнији, најинтересантнији и од правих филателиста најрадије читани. Да није било њега, ко зна шта би било са тим листом, нарочито у времену када су се Хрвати били одвојили у свој посебан савез и прекинули сарадњу на овом листу. И ако је био тада у годинама дубоке старости, он је неуморно спремао чланке за сваки број листа.

Његова засебно одштампана дела из филателије, која су му створила угледно место међу филателистима у свету и упознала их са српским маркама су: **"Geschichte der Postwertzeichen von Serbien 1866-1911"**, издање Филипа Козака у Берлину 1914. године, прештампано за листове **"Berliner Briefmarkenzeitung"** из 1911. г. и из **"Ganzsachen-Sammler"** за 1912. и 1913. г.; **"Die Poststempel von Serbien 1840 bis 1921"** издато као No. 14 посебних издања листа **"Die Postmarke"** у Бечу 1936. г.; **"Поштанске марке Србије у историјском прегледу"**, издато 1935. године као прегледано и допуњено издање чланака објављених у листу **"Време"** 1932. и 1933. г.; **"Грађа за историју пошта у Србији"** прештампано из **"Филателисте"** број 6 и 7/8 за 1939. г.; **"Историја поштанских марака Србије"** издато као прва свеска Библиотеке Југословенског филателистичког савеза 1940. године.

Последњи његов рад био је припрема **"Специјалног каталога југословенских марака општег издања"**, који је требало да изда Југословенски филателистички савез, али пошто га овај због тадашњих прилика у земљи није могао у догледно време издати, уступио је Дероко сав спремљени материјал Пешићу и Чучаковићу, који су га употребили у **"Приручнику и каталогу марака за 1942. годину"**.

Излагао је српске марке пре првог светског рата на међународним изложбама у Лондону 1906. и у Бечу 1911. године. Између два рата излагао је своје марке у Загребу неколико пута, у Новом Саду два пута и у Београду на

"Зефиб"-у.

Као признати стручњак одређиван је за члана оцењивачког суда на југословенским и многим страним изложбама. Био је почасни члан одбора на међународној изложби у Бечу 1911. године и предложен за то место за светску изложбу у Паризу 1914. године (која је била ометена светским ратом), као и на светским изложбама ИПОСТИ у Берлину 1930., ВИПИ у Бечу 1933., СИТЕБУ у Бриселу 1935. на ОСТРОПИ у Кенигсбергу 1938. и у Прагу 1938. године. На "Зефиб"-у 1937. године у Београду био је председник изложбеног одбора.

Када је образован "Српски филателистички клуб" у Београду изабран је за почасног члана, 1925. године за претседника а 25. априла 1937. године за доживотног почасног председника. Сем тога био је почастан члан "Хрватског филателистичког друштва" у Загребу,

"Словенског филателистичког друштва" у Љубљани, "Друштва новосадских филателиста", "Велико-Кикиндског филателистичког и нумизматичарског друштва", "Бачке" филателистичког друштва у Суботици и "Rossike" у Белој Цркви.

Када је 1933. године основан Југословенски филателистички савез Дероко је изабран за његовог председника, на којој је части остао до последњег дана живота Савеза између два светска рата. Године 1938. основан је у Београду трећи филателистички клуб који је носио његово име - Клуб филателиста "Евжен Дероко".

Његова специјална збирка Србије, награђена на страним изложбама, пропала је за време I светског рата. Своју збирку Словеније морао је, притеран оскудицом, да прода за време II светског рата.

"Филателиста", мај 1950. године

smar[®]
 c o m p u t e r s

ПОВОДОМ 125 ГОДИНА ПРВЕ ЦРНОГОРСКЕ МАРКЕ

О филателистичкој класици Црне Горе је писано далеко мање него о српској класици. Први чланак из ове области везују се за часопис

"Месечни журнал" (*Monthly Journal*) из 1907. године и текст из пера извесног Филипса (*Chas. I. Phillips*). Први значајнији прилог класичној црногорској филателији је дело "За историју поште и телеграфа Црне Горе" др. Пере Шоћа из 1928. године. Годину дана касније и у "Дунавској пошти" (*Donaupost*) објављен је чланак Е. Милера (*Edwin Mueller*) о увођењу поште у Црној Гори. У "Филателисти" из 1935. и 1936. године објављено је неколико чланака др Радивовића и др Шоћа и то би била цела литература о црногорским маркама до другог светског рата.

Поштанска историја Црне Горе почиње негде средином прошлог века. Пре тога су постојали изасланици и гласоноше који су разносили писмена саопштења, али овај пренос није био организован. У једном краћем периоду пошта из Венеције и других градова се из Котора преко Црне Горе преносила у Истамбул али то се никако не може везати за црногорску пошту. Четрдесетих година деветнаестог века уводи се редован пренос поште из Цетиња за Котор. У почетку се пошта носила два пута недељно и то за књаза и владу, а у појединим случајевима и за неког странца. Негде од 1850. године на овој релацији се уводи службено лице - "поштијер" који добија надокнаду за ношење писма. Он пошту предаје у Котору.

Занимљиво је да је од 1855. године у Бару постојала аустријска пошта (жиг *Antivari*), али је тада Бар припадао Турској. Када је Бар припао Црној Гори Аустрија сели пошту у Улцињ (жиг *Dulcigno*), а када је овај град припао Црној Гори пошта се сели на леву страну реке Бојане. На тај начин на територије Црне Горе никад није било стране поште.

Најстарији писани документ о поштанској служби у Црној Гори био је предлог црногорског конзула Ј. Вацлика из Скадра књазу Николи, маја 1863. године, да се уведу поштанске институције, да се направе поштански ковчежићи, одреде поштанске таксе, изради поштански грб за поштоноше и купе коњи за пренос поштанских пошиљки и путника(1). Током 1869. године Црна Гора почиње преговоре са Аустријом са циљем да се потпише међудржавни уговор о поштанској служби. За време вођења преговора аустријска пошта шаље свог чиновника на Цетиње који прима пошиљке и отпрема их за Котор. Приспеле пошиљке у Котору се франкирају аустријским маркама (издање из 1867. године). Пошту за Црну Гору примао је у Котору црногорски агент Петар Рамадановић. Ова пошта је достављана на Цетиње где ју је примао Иван Пипер, који је имао статус поштара по уговору.

Црна Гора је прву поштанску конвенцију са Аустро-Угарском закључила у Задру маја 1871. године. За Црну Гору конвенцију је потписао дворски секретар Јован Сундечић. Поштански уговор између ове две земље је закључен 1873. године. Може се рећи да од тада почиње редовна поштанска служба у Црној Гори. Сасвим је јасно да је поштанска служба у Црној Гори уведена по аустро-угарском узору. Према неким наводима већ те, 1873. године почиње предфилателистички период Црне Горе када се уводе и поштански жигови. Међутим то пракса као и недостатак писаних докумената демантује. Зато се сматра да рад поште Црне Горе почиње са пуштањем марака у оптицај (када стижу и поштански жигови).

Прве марке Црне Горе, као и све остале, штампане су у Државној штампарији у Бечу. Цртеж књаза Николе урадио је Симо Поповић, а коначно решење марке је дело вероватно неког цртача бечке штампарије. Уместо првих марака Црне Горе обично се каже марке првог издања јер следеће издање са новим нацртом јавља се тек 23 године касније. У међувремену су се појавила још три штампања, марке са претиском на појединим маркама ова три штампања, као и ново издање 1894. године са промењеним вредностима али са старим нацртом. Марке са претиском, које су пуштене у промет 12 (25) јула 1893. године, могу се сматрати једним од првих пригодних издања у свету! Наиме, претисак обележава 400-годишњицу штампарије у Ободу: "ПРОСЛАВА ШТАМПАРИЈЕ 1493-1893".

Почетком 1897. године следи ново пригодно(!) издање поводом 200-годишњице династије Петровић. На маркама је приказан манастир на Цетињу, чиме је ово једна од првих серија у свету са мотивом архитектуре (у екстеријеру).

Марке првог издања штампане су у седам вредности, а и нова штампања вршена су за свих седам вредности: од 2, 3, 5, 7, 10, 15 и 25 новчића. Споменимо да је сто новчића вредело 1 флорин и да је ова валута важила до краја деветнаестог века.

Прве марке из Беча стигле су преко Задра, а са њима и два округла поштанска жига ЦЕТИЊЕ. Тих првих година црногорске поште појављује се само још један жиг - раван жиг ЦЕТИЊЕ, који се користи за тисковнице. Жигове је урадио бечки гравер Т. Бурк који је израђивао поштанске жигове за Аустроугарску.

Први Светски поштански конгрес одржан је у Берну од 15. септембра до 9. октобра 1874. године. Овом Конгресу присуствовали су делегати из 22 земље. Међу њима није био делегат из Црне Горе, али међу осниваче се убраја и Црна Гора која приступила Светском поштанском савезу 2. октобра 1874. године.

Након ослоболилачких ратова Црне Горе и коначним признањем Црне Горе као самосталне независне државе на Берлинском конгресу 1878. године отварају се поште у Риједи (Црнојевића) и у Виру (Вирпазар), а током 1880. године и поште у Бару, Улцињу, Подгорици и Никшићу. Постоје мишљена да су поште у Риједи и у Виру отворене неколико година раније, али за то нема јачих аргумената - пре свега жигова са овим местима.

З.С.

125 ГОДИНА СВЕТСКОГ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА

Светски поштански савез, као међународна организација која окупља управе пошта, имала је значајну улогу у погледу употребе поштанских марка.

Његовом оснивању претходило је залагање неколико далековидних руководиоца Управа пошта. Они су увидели да пошта са својом организацијом и постојећом стручном опремом не може да испуни задатке које је од ње изискивала привреда, која се посебно развила у другој половини 19. века. Треба потсетити да је у 19. веку у Европи било много мањих државица које су организовале поштанске услуге само за своје потребе и нису биле заинтересоване за поштанске везе са другим земљама. Уз то, многе од њих су се противиле преносу поште преко својих територија. То је сигурно представљало велику препреку за међународне поштанске везе које је захтевао економски развој Европе тога доба. Европи 19. века већ је требала еластична поштанска мрежа. Цивилизовани свет није могао без међународних правних прописа о поштанским везама између земаља. Било је неопходно створити услове и претпоставке за узајамну сарадњу управа пошта појединих земаља и основати организацију која би могла да задовољи економске захтеве у тадашњој Европи.

Али та идеја није наишла на разумевање одмах и свуда. Први пут се дискутовало о међународним поштанским везама 1811. године. Тадашње замисли у вези са јединственим правилима о поштанским везама међу земљама изгледале су нереално. Протекло је још 40 година пре него што је замисао о законском одређивању међународних поштанских веза примљена на прихватљив начин и постала основа за формирање првих поштанских удружења,

додуше територијално ограничених, између неколико европских земаља. Али значајно је да је та замисао реализована и убрзо се показала веома корисном.

Први европски поштански савез ширег значаја био је онај из 1850. године. Основале су га Аустро-Угарска и земље Немачке федерације. Овом савезу приступило је 16 држава које су биле узајамно везане геополитичким и економским везама. Зато је и разумљиво да је један од иницијатора за стварање међународне поштанске уније био директор немачких пошта Хенрих фон Стефан¹.

Каснија и много шира реализација замисли о јединственој поштанској територији као и установљење јединствених правила о поштанском саобраћају између земаља имали су многе поборнике. Услед све веће потребе за међународним поштанским везама противника практично више није било. Сада су се јавили проблеми усаглашавања различитих националних и локалних интереса тако да регулисање међународних поштанских веза буде прихватљиво за већину земаља, и то не само Европе већ и осталог света. По завршетку немачко-француског рата (1871. година) створени су политички и други услови за организовање једног конгреса на коме би се поставили основи Светског поштанског савеза².

У Берну је 15. септембра 1874. године почео Конгрес представника Управа пошта (*Congres des representants des Administrations des postes*) који су чинили представници 21 европске земље тог доба (Аустрија, Белгија, Велика Британија, Грчка, Данска, Египат - који се тада сматрао европском државом, Италија, Луксембург, Немачка Норвешка, Португалија, Румунија, Русија, Србија, Турска, Угарска, Француска, Холандија, Шпанија, швајцарска и Шведска) као и Сједињене Америчке Државе. За време трајања конгреса, а на интервенцију Аустро-Угарског управника пошта, 2. октобра примљена је Црна Гора. Она се сматра пуноправном чланицом и прихвата заједнички споразум који треба да се потпише.

Тај споразум је реализован 9. октобра 1874. године када је у Берну потписан одговарајући међународни документ - Договор о поштанским везама (тзв "Бернски документ"). У исто време је и основано Врхунско поштанско удружење (*L'Union generale des postes*) које је 1878. године променило име у Светски поштански савез (*L'Union Postale Universelle - УПУ*). Основно начело, које је усвојено "Берлинским документом, је право сваке чланице да за себе задржи наплаћену поштарину за писмо намењено иностраном поштанском саобраћају, али и обавеза да организује пренос писама преко своје територије без наплаћивања посебне таксе.

О корисној активности ове организације сведочи то што никада није било покушаја да буде укинута, чак ни за време ратова. Данас су све земље чланови овог поштанског удружења. На тај начин оно је заиста постало светска организација.

Светски поштански савез регулише међународне поштанске везе као и нека питања додана употребом поштанских марака у поштанској служби. Треба потсетити да су прве поштанске марке биле пуштене у оптицај у Енглеској много пре оснивања Светског поштанског савеза и да су убрзо скоро све земље почеле да штампају своје поштанске марке и да их користе у поштанском саобраћају. Стога је природно да је Светски поштански савез почео да се бави питањем марака и уложио посебне напоре у међународном смислу за употребу поштанских марака.

Показало се да је потребно да поштанске марке имају увек одређене основне квалитете. Није било увек могуће прецизно утврдити ко штампа одређене марке јер нису имале ознаку земље из које долазе. Неке друге земље нису имале означену франкатурну вредност и због тога није било могуће утврдити да ли су одговарале одређеној вредности поштарине. Текстови на маркама такође су били неразумљиви јер су били писани различитим писмима.

До данас су многе земље издале марке или без ознаке номинале или са ознаком у словима. Југославија је издала 1993. године две марке са ознакама А односно Р. Овакве марке не могу да се користе у међународном саобраћају, већ су намењене искључиво унутрашњем поштанском саобраћају.

Светски поштански савез се посебно трудио да унифицира основне знакове на маркама како би боја на пример, одговарала врсти поштанске тарифе или барем тежини писма. Одређено је да љубичаста боја одговара поштарини за прву тарифу. Такође је одређено да марке за дописнице буду зелене боје. Још у периоду између два светска рата ова пракса је била тек делимично заступљена јер је нису поштовале све чланице. Услед многобројних захтева, посебно због повећавања техничких могућности дизајнирања пригодних поштанских марака, које су се све чешће издавале, упрва пошта нису могле да поштују утврђене боје за поштанске марке. Данас постоји само препорука да се, уколико је то могуће, користе одговарајуће боје.

У времену када су биле честе марке са доплатним вишком стално је истичано да тај вишак не сме бити већи од 50 процената номинале марке. Данас је остао релативно мали број земаља које издају марке са доплатним вишком.

Утицај Светског поштанског савеза на изглед и употребу поштанских марака је утврђен документима које је одобрио Савез на конгресу у Лозани 1974. године поводом 100-годишњице оснивања. Један од основних закона је да марке намењене плаћању поштарине могу штампати само управе пошта. Приватна лица, дакле, нису овлашћена за штампање поштанских марака. Овиме су заштићени штампање, естетска и уметничка вредност марке као и сами филателисти. Светски поштански савез затим одређује да се поштарина плаћа у виду марака које су одштампане или залепљене на пошиљку, по могућству у горњем десном углу, а које вреде за земљу из које потичу.

Употреба марака у поштанском транспорту постала је неопходан део у

поштанској служби и пошиљка која није прописно означена (марком уз одговарајући печат) третира се према посебним правилима.

Најзначајније правило које је Светски поштански савез увео у вези марака односи се на правило за утврђивање основних знакова на марки. По том правилу следеће ознаке увек морају бити на марки: ознака земље из које потиче и номинална вредност марке. Препорука је да назив земље из које марка потиче буде написан латиничним писмом а вредност арапским бројевима. Ово правило спречава неспоразуме у вези вредности марке и земље из које потиче. У вези са тим Поштански савез је дозволио да марке могу да буду означене разним дистиктивним знацима (као што је перфорација) ако те модификације нису на штету разликовања два основна симбола на маркама.

Светски поштански савез такође одређује процедуру за индетификацију забрањених марака, то јест индетификацију фалсификата или поновне употребе већ коришћене марке и приморава земље чланице да примењују санкције против таквих активности. Посебно важна препорука је да се поштанске марке могу куповати на шалтерима пошта и да на тај начин буду доступне корисницима, па самим тим и филателистима.

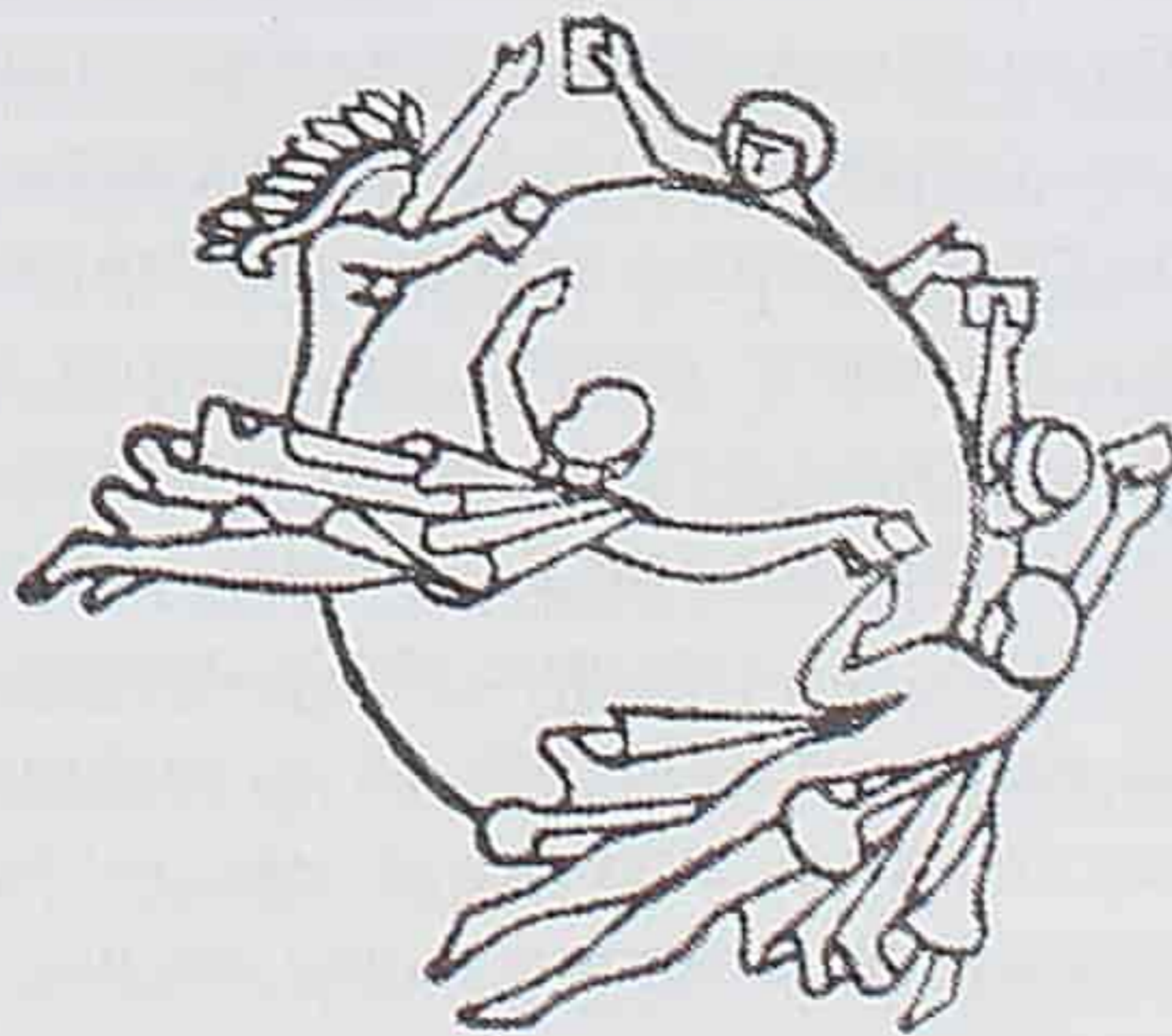
То је укратко веза између Светског поштанског савеза и марака. Поштанске марке су одавно постале саставни део поштанске службе па је и разумљиво интересовање ове организације да води рачуна о настанку марака и њиховој употреби.

Треба истаћи да су захтеви које поставља Светски поштански савез ипак начелни, односно правила која она доноси су препоруке поштанским управама, а никако не и захтеви, јер њихово неспровођење (а један део земаља их доследно не спроводи) не прозиводи консеквенце за ту земљу.

З.С.

1) "ПТТ музеј - 75 година" у издању Заједнице југословенских ПТТ, 1999.
година страна 73

2) Ибид

Нацрт сјоменика посвећен Светском поштанском савезу. Рад је вајара М. Ренеа из 1909. године.

Драган Деспотовић, Београд

ДАН МАРКЕ

Када је средином осамдесетих година Удружење филателистичких савеза Југославије запало у радну и конститутивну кризу, Заједница југословенских ПТТ и ДП "Југомарка" покренули су иницијативу да се обнови рад филателистичких организација Југославије, али на потпуно новим основама. Неки од републичких и покрајнских савеза прихватили су ову иницијативу и започели рад на реорганизацији филателистичке организације Југославије.

Припреме су трајале скоро две године, па је с пролећа 1986. године, обновљен рад филателистичке организације Југославије под именом Савез филателиста Југославије.

Реорганизовани Савез окупио је републичке и покрајнске савезе, оформио све органе и покренуо питање обнављања чланства у Међународној филателистичкој организацији. Међутим, напорима да се обнови рад Савеза, испречила се беспарица. Решење је нађено у привременом финансирању дотирањем од стране Заједнице ЈПТТ, односно "Југомарке", али је то било неадекватно решење. Предлог да се издавањем једне пригодне поштанске марке годишње обезбеди приход за рад Савеза, није могао одмах да се реализује, јер је по тадашњим прописима, целокупан приход од продаје поштанских марака и вредносница припадао ПТТ предузећима, а она нису била вољна да се тих прихода у целости одрекну. Прихваћен је предлог да се део средстава од наменски издате марке уступи Савезу и да се кроз уговор о популарисању и рекламирању југословенске поштанске марке овај однос и правно регулише.

Тиме је изнађен пут да се део средстава наменски определи Савезу филателиста Југославије, а новоуведеном пригодном издање под именом "Дан марке" први пут је пуштено у продају 31. октобра 1989. године (Кбр. 2266)¹.

Ликовно решење марке (номиналне вредности 1.200 динара) био је рад академског сликара Радомира Бојанића, а марку је вишебојним офсетом, штампао новосадски "Форум". Нацрт марке је симболизовао поштанску струку, са доста ликовних елемената, као што су воштани печат, штамбиљ, гушчије перо, пригодан жиг, минијатурна поштанска марка са приказом дивљачи. Марка је штампана у табацима по 25 комада и тиражу 180 хиљада примерака.

Следећих година, Дан марке, заправо издање под овим називом усталило се и марка је издавана 31. октобра, па је тако 1990. године Димитрије Чудов припремио ликовно решење за марку од 2 динара (Кбр. 2339), а штампао је такође новосадски "Форум" вишебојном офсет штампом. Мотив марке приказује заштитника Дубровника Светог Влаха, као и умањену репродук-

цију прве марке на свету, познати "црни пени". У тиражу од 150 хиљада примерака, марка је штампана у продајним табацима по 25 комада.

Новосадски "Форум" је штампао и наредно издање "Дан марке" које се појавило у продаји 31. октобра 1991. године (Кбр. 2397). Димитрије Чудов је и за ово издање припремио ликовно решење, репродукујући на марку детаљ споменика Кнезу Михаилу Обреновићу и минијатуру прве српске марке из 1866. године. Тираж марке у вредности од 4,50 динара био је 143 хиљаде, а штампана је у табацима по 25 комада.

Из техничких разлога, марка поводом "Дана марке" 1992. године издата је нешто раније - 2. октобра (Кбр. 2452) у тиражу 55 хиљада примерака штампаних у табацима по 25 комада и номиналном ознаком од 50 динара. "Форум" и Димитрије Чудов су реализовали ову марку која за мотив има репродукцију црногорске поштанске марке од 25 новчића са ликом кнеза Николе Петровића и детаљем уља сликара Влаха Буковца "Гуслар".

Поштаснки (предфилателистички) жиг коришћен 1843. године у Јагодини, као и мотив из старе Јагодине са фигурама у народним ношњама, мотиви су марке која је издата 30. октобра 1993. године (Кбр. 2519) у вредности од 12 хиљада динара, тиражу 45 хиљада и продајним табацима од 25 комада. Аутор решења је сликар Димитрије Чудов, али је штампа била поверена београдском Заводу за израду новчаница.

Издање "Дан марке" се 1994. године поново појавило 31. октобра (Кбр. 2573), али са једном "новином". Наиме, аутор ликовног решења, ставио је свој сигнум, мешовито, на 9. и 12. марки у табаку од 25 комада. Вишебојним офсетом марку је штампао Завод за израду новчаница у тиражу 44 хиљаде примерака, а номинална вредност била је 0,50 нових динара. Слика се поново вратио поштанским мотивима, приказујући на марки поштанску кочију са писмом и авионом у другом плану, као средствима преноса писмоносних поштиљака некад и сада.

И 1995. године, издање "Дан марке" има исти датум (31. 10), истог аутора Димитрија Чудова и реализатора штампе, београдски ЗИН. Каталогизирано је под бројем 2627, а приказује зграду прве поште у Београду, писмо са жигом и датумом 25. мај 1840. године, тзв. "уоквирени Београд", као и воштани печат са полеђине писма. Тираж овог издања је био 55 хиљада примерака а у табацима по 25 комада.

Имајући у виду да се 31. октобар као "Дан марке" поклапа са још једним догађајем "Даном штедне" и манифестацијама тим поводом, од 1996. године, датум пуштања у продају померен је за пролеће.

Мало несрећно изабран датум, без икаквог повода и основа, 30. април је био дан пуштања у продају новог издања "Дана марке". И за ову прилику аутори су остали Димитрије Чудов и београдски ЗИН, а марка (Кбр. 2664) у вредности од 1,50 нових динара продајним табацима по 25 комада и тиражу 52 хиљаде примерака, приказује поштански вагон (путујућу пошту), поштан-

ског службеника и грб Краљевске српске поште с краја 19. века.

"Дан марке" се још једном прошетао, јер је 1997. године "угледао светло дана" 3. маја (Кбр. 2705), али овога пута ликовно решење је дао Радомир Бојанић, а ЗИН одштампао марку и то у тиражу 53 хиљаде примерака, продајним табацима по 25 комада, док је номинална ознака била 2,50 нових динара. Мотив је приказивао ноћни утовар поштанских пошиљака у авионском превозу.

За 1998. годину, датум пуштања у продају пригодног издања "Дан марке" поново је био планиран за 3. мај, али је са разлогом померен за септембар. Поводом 50 година Савеза филателиста Србије, а у оквиру традиционалног издања "Дан марке", Заједница југословенских ПТТ пустила је 28. септембра прошле године пригодну поштанску марку номинале 6 нових динара. Као мотив на марки послужио је део поштанске марке са знаком прославе 50 година Савеза филателиста Србије. Ликовна обрада марке дело је академског сликара Радомира Бојанића, који је и урадио ликовно решење знака ове прославе и новог знака Савеза филателиста Србије. Марка је штампана у ЗИН-у, али овај пут техником једнобојне дубоке линијске штампе, у тиражу од 37.000 комада и у шалтерским табацима од 25 комада.

И ове године "Дан марке" је посвећен филателистичком јубилеју. Овог пута то је 50-годишњица часописа "Филателиста". Ликовну обраду марке урадила је Марина Калезић, а штампана је техником вишебојног офсета поново у ЗИН-у у Београду у табацима од 25 комада.

З.С.

1) Сви каталожки бројеви су према Каталогу југословенских поштанских марака у издању ДП "Југомарка"

У прошлом броју часописа на страни 10 учињена је једна грешка. У наслову чланка Александра М. Крстића уместо "Неразјашњен босански жиг Горњи Вакуф" треба да стоји "НЕРАРЗЈАШЊЕН БОСАНСКИ ЖИГ ДОЊИ ВАКУФ". Извињавамо се аутору чланка.

Уредник

Борисав Станковић, Београд

ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА PHILEXFRANCE 99

На недавно одржаној Светској филателистичкој изложби у Паризу под називом PHILEXFRANCE 99, једној од највећих у свету током ове године, учествовало је више од 500 излагача из 69 земаља света са филателистичким збиркама које су задовољиле најстрожије критеријуме међународног жирија. Изложба је одржана под покровитељством Међународног удружења филателиста (ФИП) на преко 3.500 излагачких рамова у Париском комплексу EXPO (сајамски комплекс). Изложба је одржана поводом 150-годишњице издавања прве француске поштанске марке.

Ово је уједно и прва међународна филателистичка изложба на којој је учествовао Савез филателиста Југославије након агресије НАТО на нашу земљу.

Као и много пута до сада југословенски излагачи остварили су запажен успех. Савез филателиста Југославије учествовао је са шест објеката, 4 изложка и два објекта литературе. На више паноа у ватромету боја и нијанси приказане су прве марке Кнежевине и Краљевине Црне Горе од 1874. до 1915. године. За овај изложак др Јован Величковић добио је велику позлаћену медаљу. Никола Љубичић добио је велику сребрну медаљу за збирку "Поштанска историја Ужица 1840-1948.", док је изложак "Авионска пошта Краљевине Југославије" од Предрага Вујошевића добио сребрну медаљу. У конкуренцији омладинских изложака збирка под називом "Флора Југославије" Ане Пешевске освојила је бронзану медаљу. Књига Слободана Бајића "Марке издате у Темишвару за време српске управе 1919. године" у класи литературе освојила је велику сребрну медаљу док је часопис "Филателиста" Савеза филателиста Србије освојио сребрну медаљу.

Од изложака марака са југословенског подручја, који су приказани на изложби, треба истаћи изложак марака Кнежевине Србије излагача В. Кардоша из Швајцарске у шампионској класи; изложак

"Србија у рату 1914-1918. излагача Д. Стојановића из Швајцарске за коју је добио позлаћену медаљу, као и изложак "Црна Гора, прве емисије" за коју је излагач М. Бустаман из Шпаније добио велику позлаћену медаљу.

Изложке је оцењивао стручни жири од 55 чланова. Један од чланова жирија био је др Војислав Мићовић, председник Савеза филателиста Југославије. Велика награда Изложбе у националној класи припала је излагачу из САД за изложак "Поштанска историја периода опсаде у време француско-пруског рата 1870-1871."; у такмичарској класи излагачу из Данске за изложак првих марака ове земље, док је велика награда у шампионској класи додељена

излагачу из Бразила за излажак прва четири издања те земље.

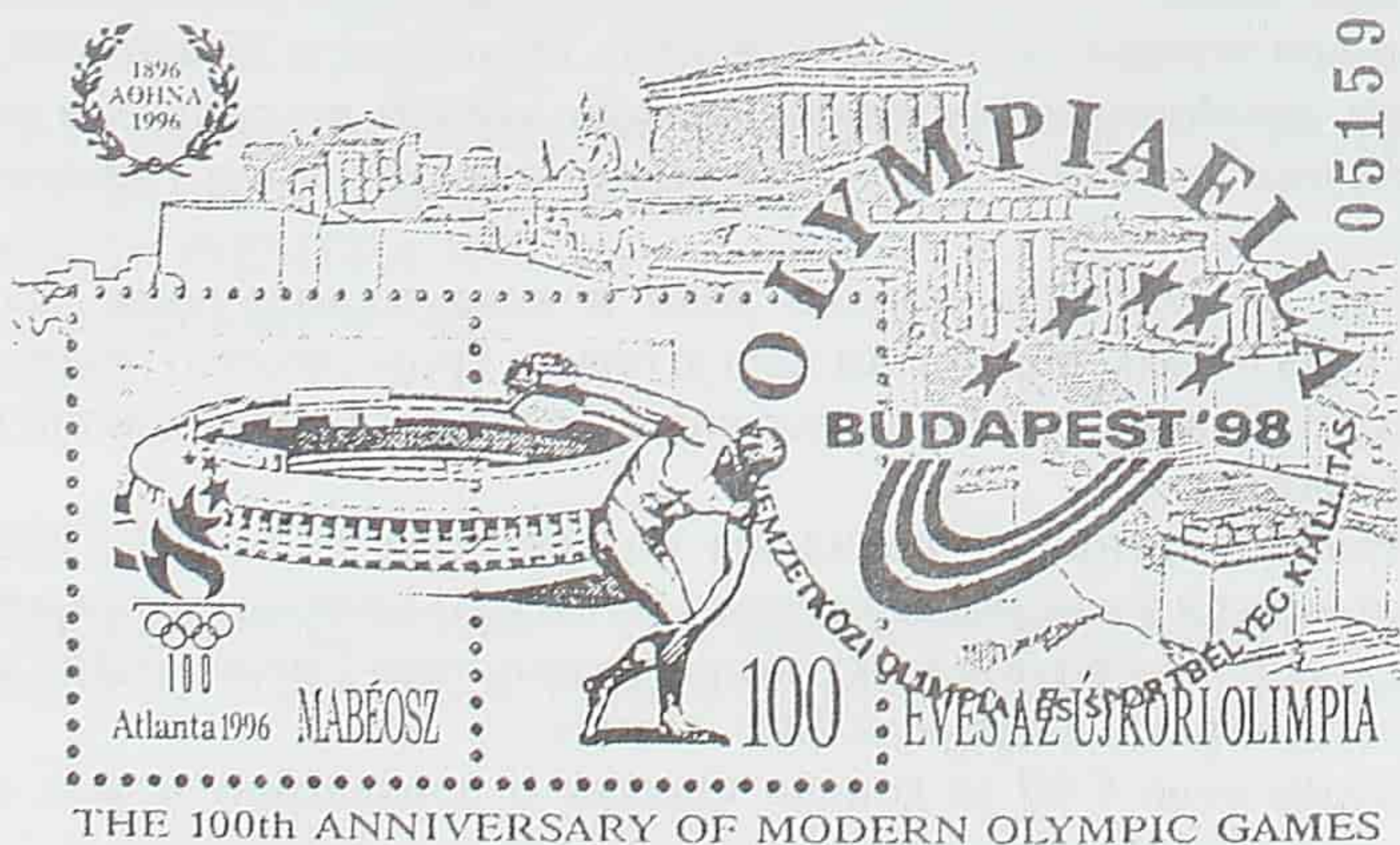
Појединим члановима жирија и националним комесарима презентирани су коверти Југославије са маркама са метом (target), које су изазвале велико интересовање међу филателистима.

Радосав Зоре, Београд

ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА OLIMPIAFILA '98

Поводом 50 година европских првенстава у атлетици одржана је Међународна спортско-олимпијска филателистичка изложба "OLIMPIAFILA '98" у Будимпешти у трајању од 18. до 23. августа 1998. године. Учествовало је 112 излагача из 17 земаља, међу њима и четири излагача из наше земље. Обзиром на недовољну припремљеност били су и скромни резултати, тако да је само један наш учесник уврштен у такмичарску класу. Зоре Радосав је за свој експонат добио сребрну медаљу, остали наши излагачи су уврштени у примотивну класу. Вуковић Људевит из Суботице добио је сребрну медаљу, Тадић Ђорђе такође сребрну, док је Недељко Гмизовић добио диплому.

Резултати показују да се за наредну изложбу "OLIMPIAFILA 2000" требамо боље и озбиљније припремити. Комесар Југославије био је Фехер Илеш из Сенте који је своју дужност обавио добро и коректно. Сви излагачи су добили од организатора медаље, дипломе и пригодни филателистички материјал издат за време изложбе.

Војислав Беговић, Београд

ЈУФИЗ X НА ПРОЛЕЋЕ

Због агресије на нашу земљу и стања које је наступило по престанку разарања, Председништво Савеза филателиста Југославије је донело одлуку да Десету југословенску филателистичку изложбу, која је требала да се одржи од 24. до 30. септембра ове године, одложи на пролеће 2000. године. Овој одлуци претходила је седница Организационог одбора ЈУФИЗ-а X на којој су, просле опсежног разматрања извршених припрема и процене излагачке спремности прелиминарно пријављених излагача, дате препоруке за утврђивање новог термина за одржавање ЈУФИЗ-а X.

Председник Организационог одбора ЈУФИЗ-а X, др Јован Величковић, обавестио је Председништво СФЈ о пословима који су предузети и доведени у стање извршности непосредно пред НАТО агресију. Организациони одбор је констатовао да су до тога момента припреме текле по утврђеном плану. До тада су обављени следећи послови:

- 1) Обезбеђена изложбена сала и уплаћен уговорени аванс,
- 2) Донесен је и објављен Правилник ЈУФИЗ-а X,
- 3) Упућени су прелиминарни позиви излагачима,
- 4) Урађен је логотип Изложбе и прототип медаље,
- 5) Именовано је уредништво Каталога и
- 6) Обављен је разговор са Савезом филателиста Србије о начину ућешћа СФС у припреми ЈУФИЗ-а X.

На основу закључка Организационог одбора, председник (Ј. Величковић) и секретар (В. Беговић) обавили су неопходне разговоре са Управом Уметничког павиљона "Цвијета Зузорић", после чега је и писменим путем затражен нов термин за Изложбу, између 15. априла и 15 маја 2000. године. Приликом утврђивања оквирног термина водило се рачуна о распореду међународних изложби од којих многе носе атрибут "миленијумске" изложбе.

Када је до одлагања морало доћи и када термин наше националне изложбе пада у 2000., поред тога што је она по броју (десета) јубиларна, констатовано је да онда постоји разлог више да се њеној организацији приступи веома одговорно.

Са стране Уметничког павиљона потврђено је да ће СФЈ добити свој излагачки термин у траженом периоду, с тим што ће тачан датум отварања и затварања изложби бити познат током јесени када Управа УЛУС-а донесе комплетан програм Галерије за 2000. годину.

Председништво СФЈ је донело Одлуку о прихватању новог, оквирног

термина за одржавање Десете југословенске филателистичке изложбе у Београду 2000. године (консултовани су телефонским путем сви чланови Председништва, осим Александара Мирковића који је био недоступан за телефонски контакт).

Југословенски излагачи са великим нестрпљењем исчекују сваки нови ЈУФИЗ. Када се зна да је Југословенска национална изложба једина прилика да се стекну услови за међународно излагање, под окриљем Светске филателистичке федерације, онда је разумљив тако велики интерес. Интересантно је да је ВОЈФИЛА 99 (Филателистичка изложба војвођанских филателиста у Новом Саду, са југословенским учешћем) била предвиђена за мај 1999. године, као квалификациона за ЈУФИЗ X. Будући да је ВОЈФИЛА 99 одложена из истих разлога, после ове одлуке Председништва СФЈ, стекли су се услови за планирање новог термина ове изложбе.

Искуство последњих неколико Југословенских изложби, које су одржаване сваке друге године, показало је да наша највећа филателистичка манифестација сваки пут промовише по неколико нових изванредних збирки и излагача. Ту праксу можемо убројити у једно од најзначајних достигнућа сваког новог ЈУФИЗ-а.

Економски моменти, који су пресудно утицали на одлагање Изложбе и тражење новог термина, размотрени су са максималном озбиљношћу. Познато је да финансијска средства опредељују капацитет, квалитет, начин презентације и друге изложбене елементе, што је веома значајно када се ради о националној изложби.

Билтен број 9 Председништва Савеза филателиста Југославије

САСТАНЦИ ФИЛАТЕЛИСТА И ДРУГИХ КОЛЕКЦИОНАРА У ХОТЕЛУ "СЛАВИЈА" ОДРЖАЋЕ СЕ:

- 13. И 14. НОВЕМБРА 1999. И
- 4. И 5. ДЕЦЕМБРА 1999.

СУСРЕТИ КОЛЕКЦИОНАРА ОДРЖАВАЈУ СЕ СВАКОГ ЧЕТВРТКА У ХОТЕЛУ "СЛАВИЈА" (УЛАЗ ИЗ МАРШАЛА ТОЛБУХИНА).

Др Јован Величковић

РЕКОНСТРУКЦИЈА ПЛОЧЕ ЗА ШТАМПАЊЕ НОВИНСКЕ МАРКЕ ОД 1 ПАРЕ СА ЛИКОМ КНЕЗА МИХАЈЛА ИЗ 1868. ГОДИНЕ

(Скраћени превод чланка објављеног у годишту 78 број 3 часописа "The Collector's club Philatelist", Њујорк, мај/јуни 1999. године)

Прве српске марке са ликом Кнеза Михајла издате 1/13 јула 1866. године штампане су у Бечу. Са новим маркама у Београд су донети и матични клишеји, појединачни клишеји и сав остали материјал, потребни да би се све вредности марака (1, 2, 10, 20 и 40 пара) доцније штампале у Београду. Када су три вредности бечког издања (10, 20 и 40 пара) били скоро утрошене, отштампано је прво београдско издање на пелир папиру и зупчано линијски 9 1/2. Новинске марке "грбуше" остале су у важности до 11. марта 1867. године, када су замењене новим новинским маркама са ликом кнеза Михајла, 1 пара жутозелена и 2 паре смеђа, штампане у табацима од по 50 комада на средње фином папиру у зупчању 9 1/2. Обе новинске марке штампане су поново средином 1868. године, сада незупчане, 1 пара у (светло до тамно) зеленој боји и 2 паре у нешто тамнијој смеђој боји него претходне.

Насупрот свим маркама од 10, 20 и 40 пара, све марке од 1 и 2 паре из оба штампања показују оштећења и грешке у плочи, што у принципу омогућује реконструкцију штампарске плоче. Од марака првог штампања сачувано је од вредности 1 паре десетак или више целих табака, а од 2 паре два скоро комплетна табака и више великих делова табака, тако да положај појединих марака у табаку може да се одреди на основу грешака клишеја. Ове грешке су мање више делимично описане у литератури. Код незупчаних марка од 1 паре највећи познати комади су два десетерца. Мора се одмах истаћи да се свих 50 клишеја који су употребљени за штампање 1867. године појављују и код другог штампања из 1868. године. Ово указује да су 50 постојећих клишеја из 1867. године само регруписани за штампање другог издања новинских марака. Новим, измењеним распоредом клишеја, односно изгледом плоче из 1868. године бавили су се до данас, према мом сазнању, свега четири аутора који су покушали да расјасне ово питање.

Године 1953. Рот¹ је изнео мишљење да је распоред клишеја у другој плочи истоветан распореду у првој, и "да је тог мишљења био и Дероко, већ у тридесетим годинама овог столећа". Његово мишљење је оспорио Вернер² 1954. године износећи хипотезу да је код састављања нове плоче дошло до друкчијег размештања пет хоризонталних редова од по десет марака, тако да је првобитни редослед 1-2-3-4-5 измењен у 4-2-5-3-1. Ову хипотезу доцније је

прихватио и Рашић, који је 1979. године³ само променио распоред у 2-4-5-3-1 и у делимичној реконструкцији плоче идентификовао 29 положаја, од којих су, по моме мишљењу, само 18 тачних. Кардош⁴ 17 година доцније није понудио никакво боље решење проблема. Прихватајући Вернеров 4-2-5-3-1 редослед понудио је потпунију реконструкцију, међутим од његових решених 36 позиција само је 18 исправно.

Проучавајући врло пажљиво карактеристике појединачних клишеја првог и другог штампања, посебно веће комаде и марке са широким ивицама на једној или две стране, из своје или из колекција других сабирача, директно или са поузданих репродукција, мислим да сам коначно разрешио питање изгледа плоче марке од 1 паре из 1868. године. Рад се састојао из два главна дела: у тачном и прецизном опису свих клишеја првог штампања из 1867. године, што је омогућило прецизно одређивање положаја било које марке другог штампања у претходном првом штампању; а у другом уграђивање оних налаза у матрицу новог распореда плоче из 1868. године.

Слика 1

Карактеристике клишеја зупчане марке од 1 паре из 1867. године

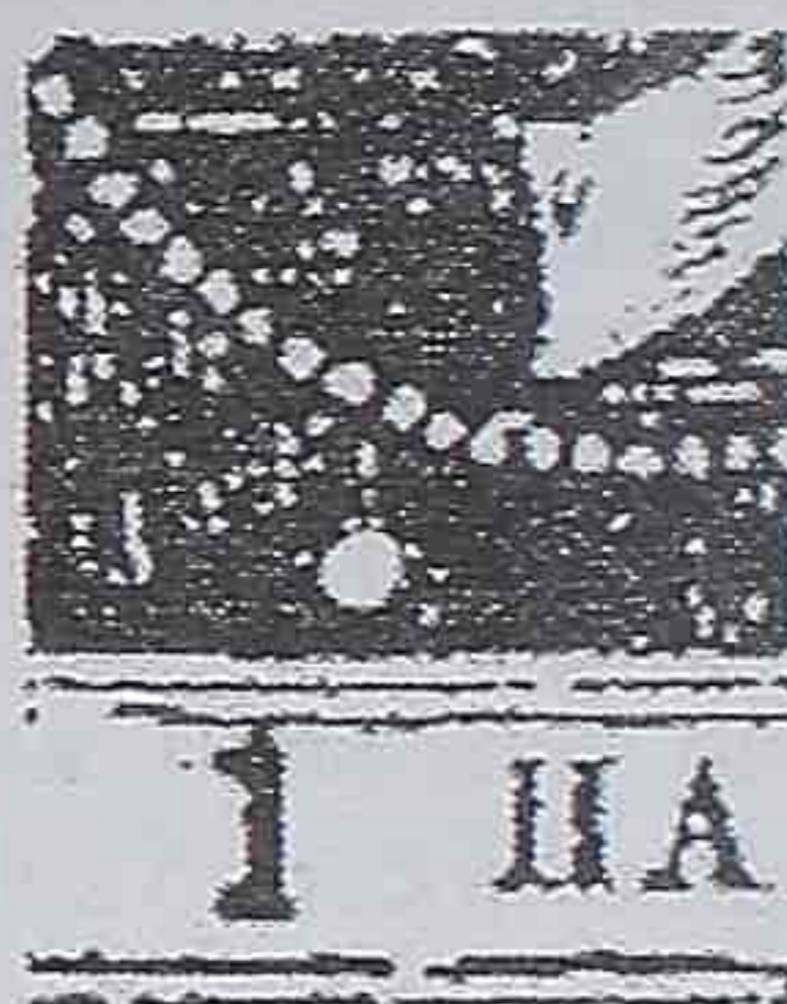
Описом ових карактеристика бавили су се ограничено Дероко⁵, Де Сметх⁶, Рашић³, Кардош⁴ и други, користећи цртеж који је 1926. године понудио Де Сметх. Најпотпунији опис дао је Кардош, али у њему, по мом мишљењу, грешке нису описане на начин да лако могу да се идентификују, тако да сам ову материју из основа поново обрадио.

Cliche 2

Cliche 3

Cliche 7

Cliche 16

Cliche 20

Cliche 24

Cliche 27

Cliche 28

Cliche 29

Cliche 39

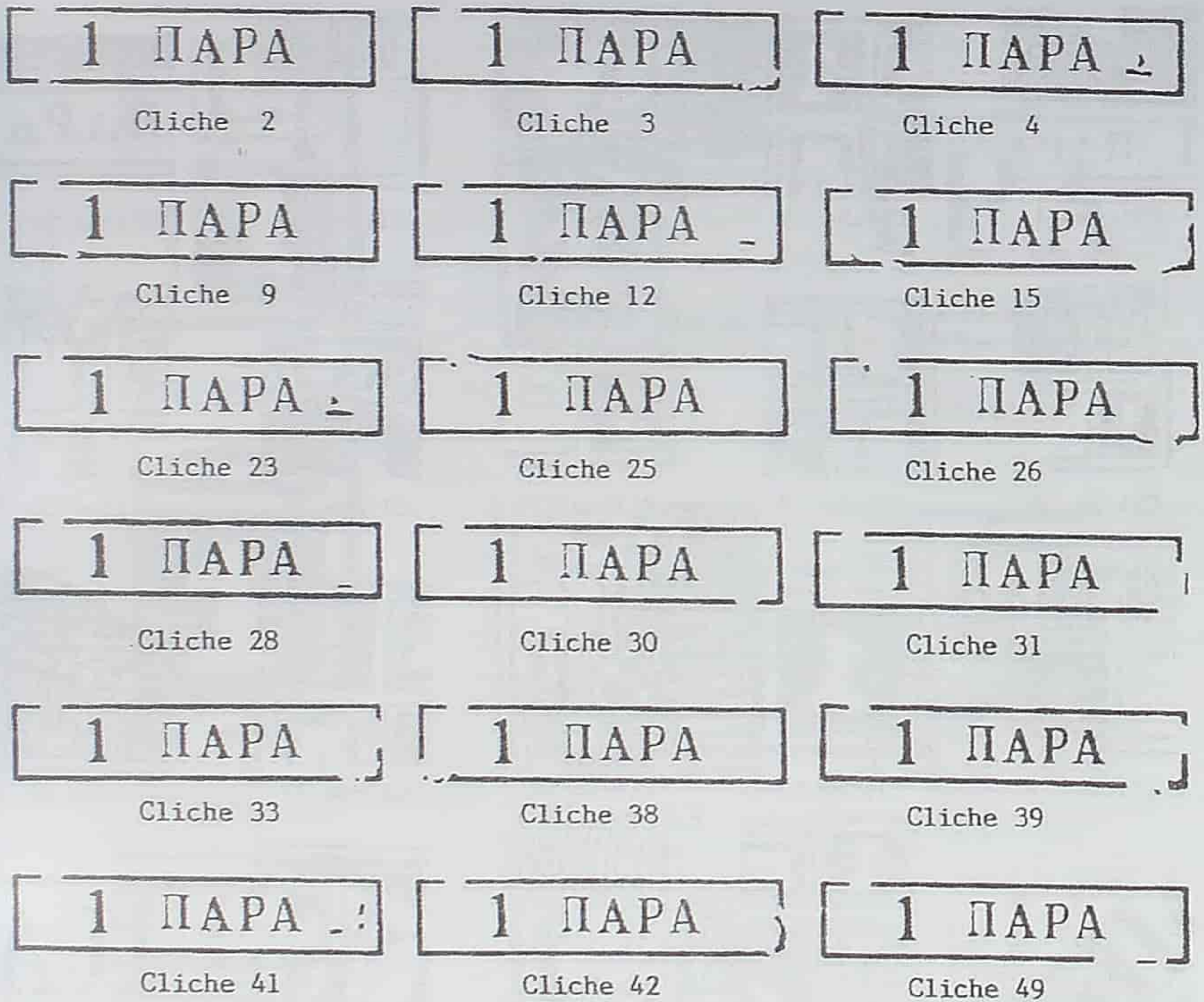
Cliche 41

Cliche 44

Слика 2

Према моме веровању, за марке од 1 и 2 паре донет је из Беча само матрични клише, из којег је поступком умножавања урађено по 50 клишеја у Београду. Ово је поткрепљено чињеницом да код марака од 10, 20 и 40 пара, где је по свих 100 клишеја израђено у Бечу, практично нема никаквих грешака у плочи наспурот клишејима израђеним у Београду, који су због недовољног искуства штампара за штампање марака, произведени са бројним оштећењима у самом почетку.

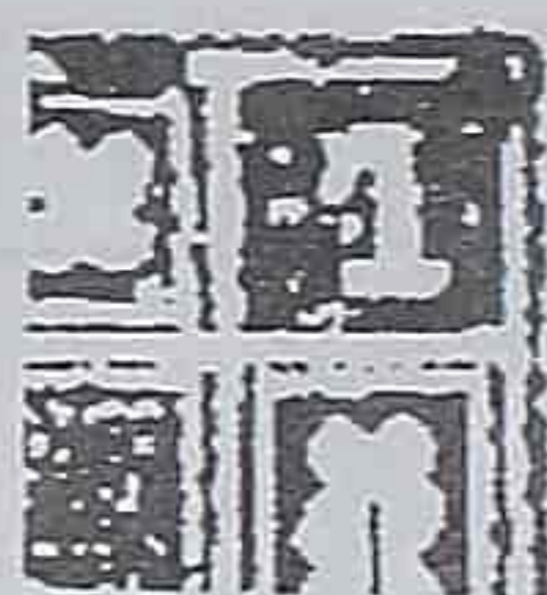
Слика 3

Пре описа појединих клишеја истакао бих да сви, или само понеки клишеји показују заједничка оштећења (цртеж 1). Тако свих 50 клишеја показују прекид оквира правоугаоника са ознаком вредности, 44 клишеја показују тачку (Б) и црту (Ц) између горње ивичне линије и линије испод ње, као и упадљиво ретуширање у позицији (Д, Е), док петнаестак клишеја показују и јако ретуширање вертикалних линија у положају (Ф). Уочавањем ових оштећења може да се изврши прелиминарна индетификација појединих група клишеја. Изглед и положај ових сталних оштећења клишеја приказан је на слици 1.

Тачан опис грешака свих појединачних клишеја изнети су у оригиналном чланку (чија се копија може добити на захтев од аутора). На слици 2 приказано је 12 разних оштећења медаљона, на слици 3 18 разних оштећења ивичних линија правоугаоника у коме је уписана вредност 1"прпа", а на слици 4 још 37 других оштећења која се јављају у области других делова цртежа марке. На поједим клишејима јављају се две или више грешака

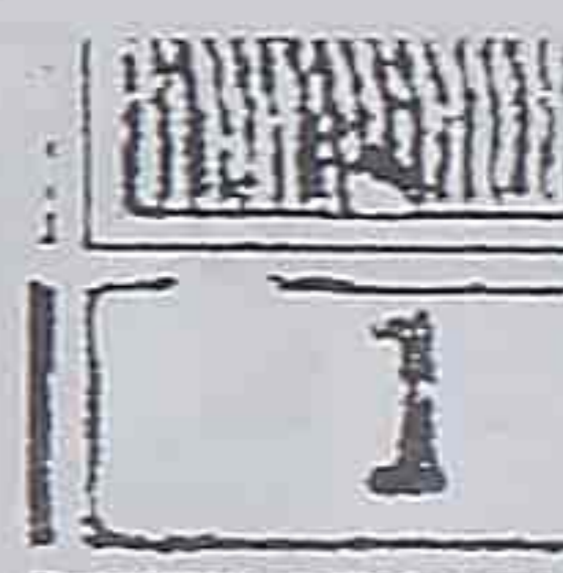
Cliche 1

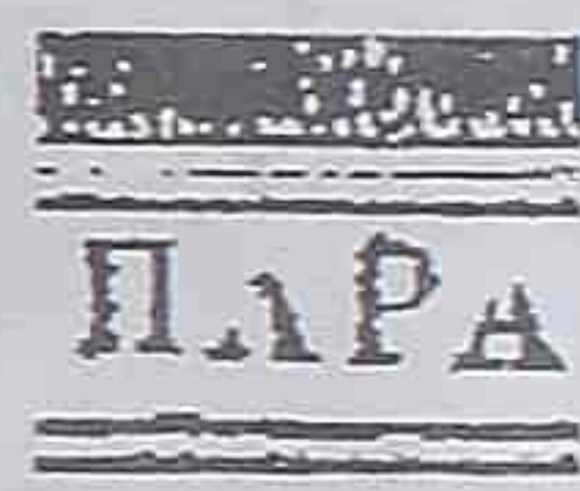
Cliche 9

Cliche 14

Cliche 20

Cliche 24

Cliche 3

Cliche 9

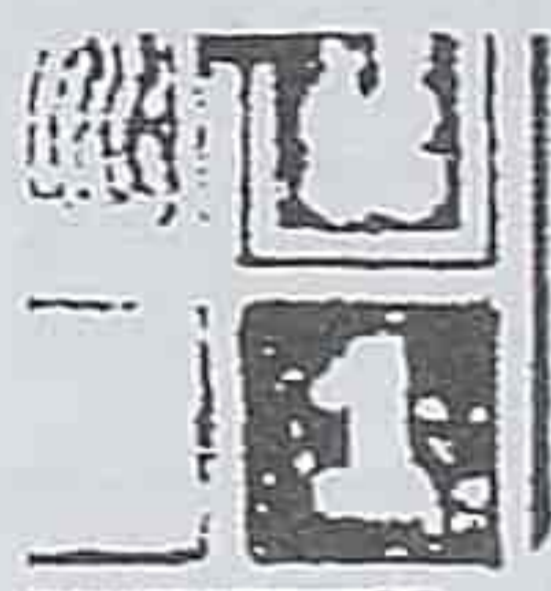
Cliche 17

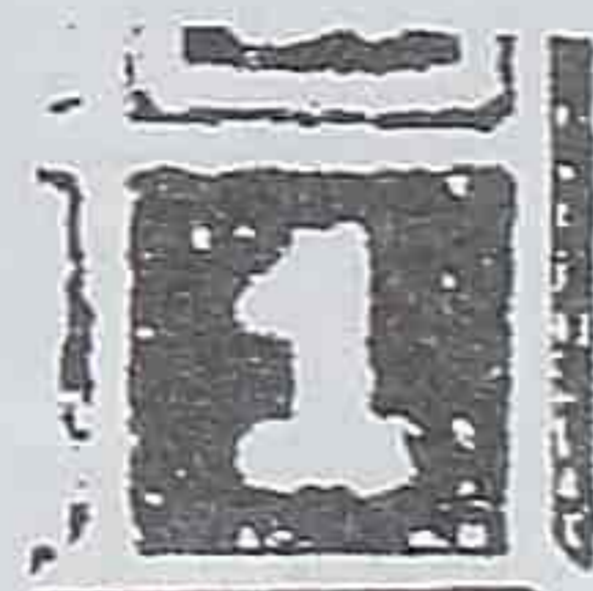
Cliche 22

Cliche 30

Cliche 5

Cliche 10

Cliche 18

Cliche 22

Cliche 30

Cliche 6

Cliche 13

Cliche 19

Cliche 23

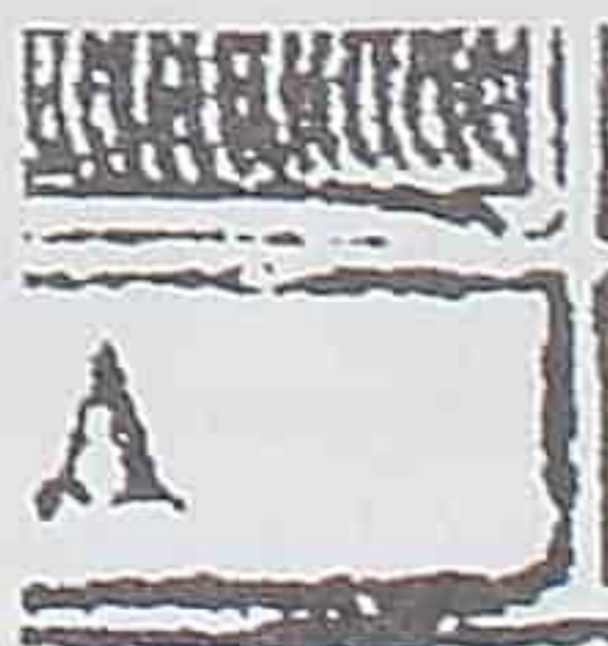
Cliche 33

Cliche 6

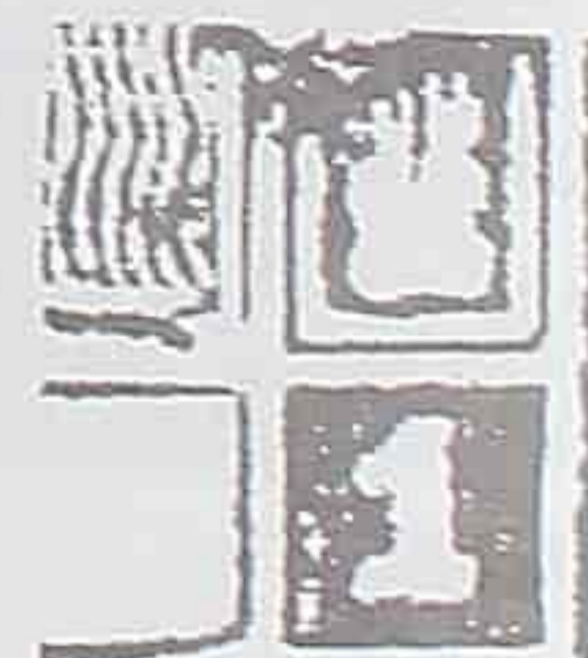
Cliche 13

Cliche 19

Cliche 23

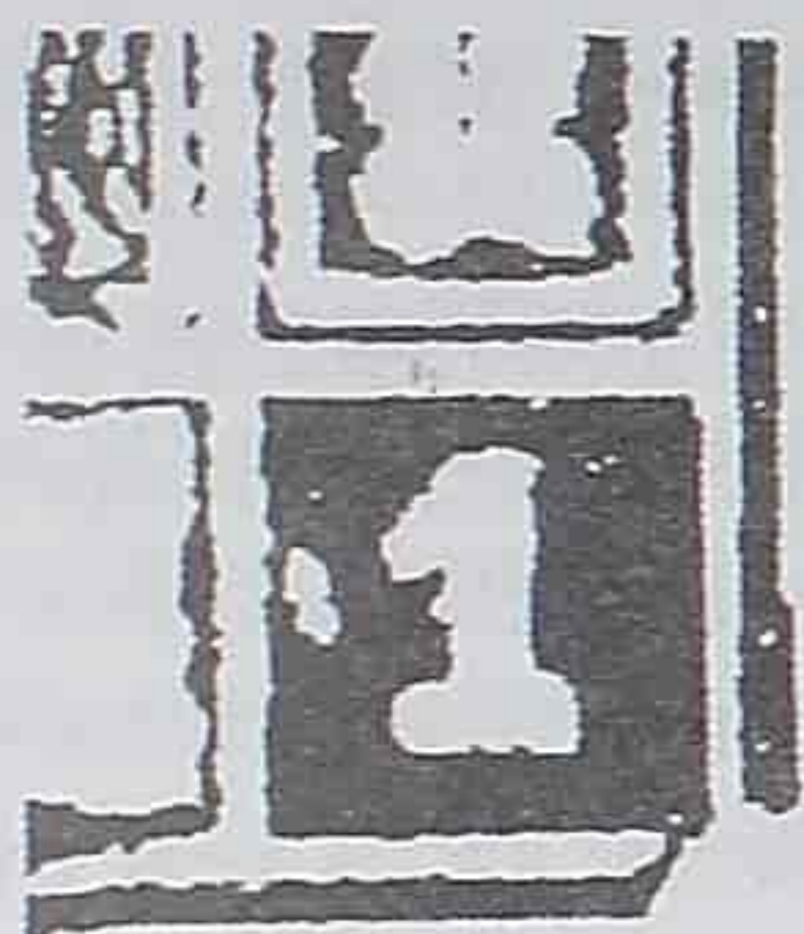

Cliche 34

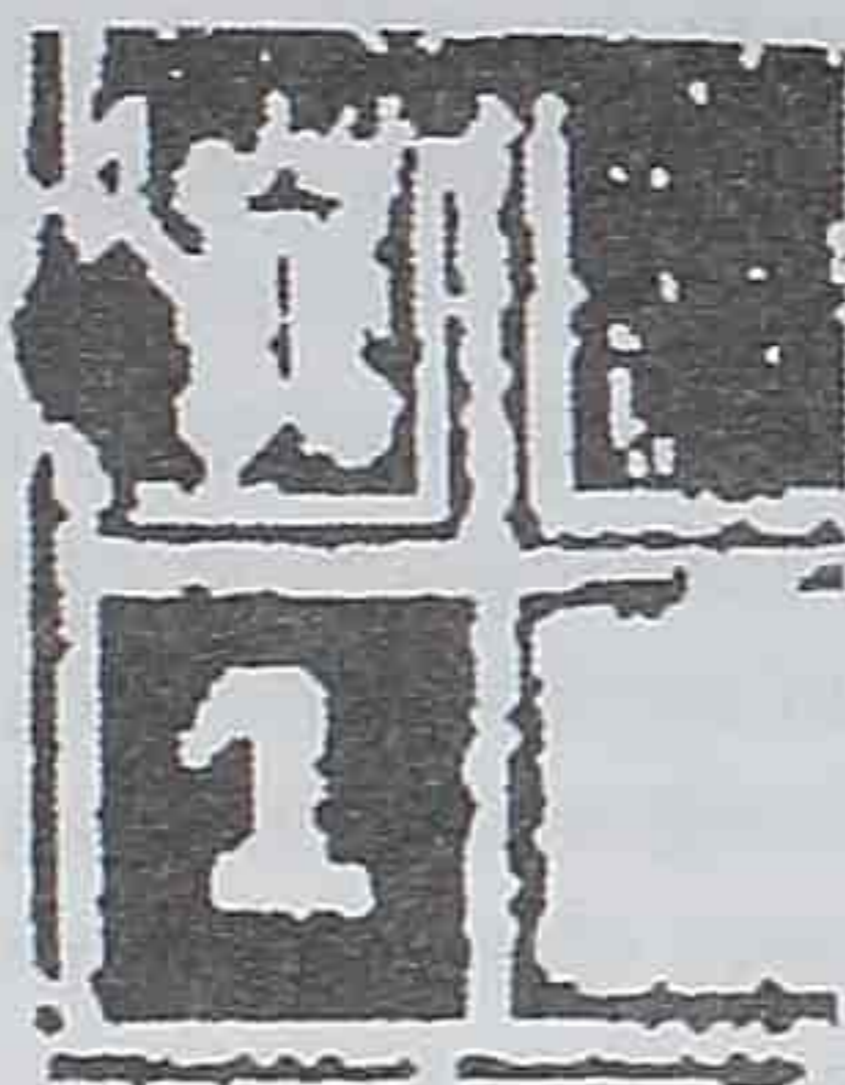
Слика 4а

истовремено, што олакшава идентификацију положаја.

Установљивање постојања ових оштећења претставља кључ за утврђивање положаја сваке марке према плочи из 1867. године, изузев евентуално позиција 11, 19 и 21. Ове позиције такође могу да се утврде посредно, поступком елиминације. Код појединих положаја у плочи мора се узети у обзир

Cliche 35

Cliche 42

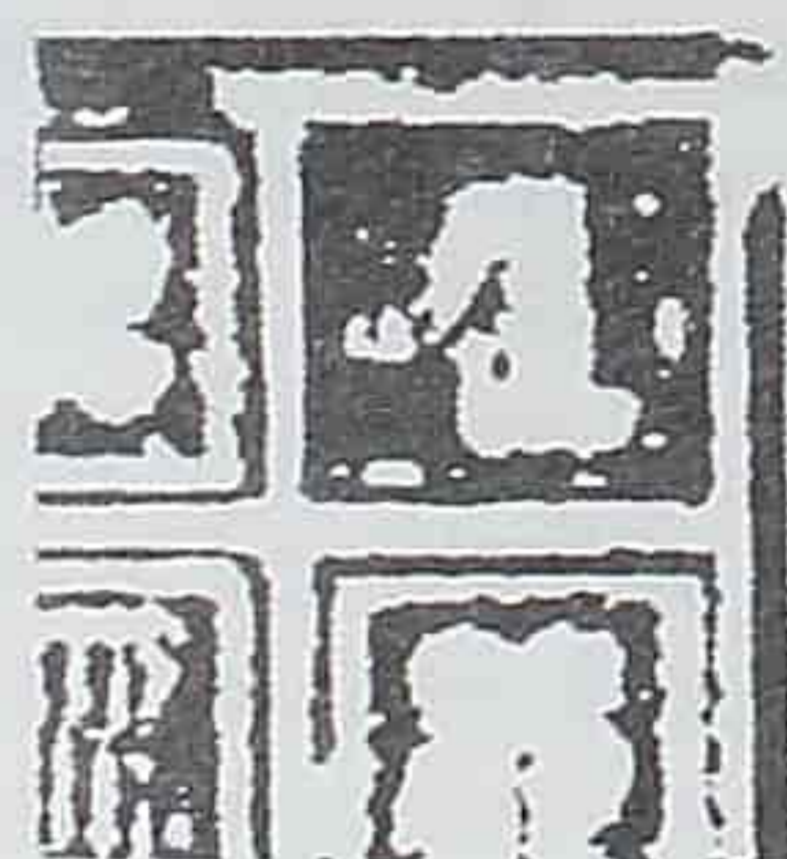
Cliche 47

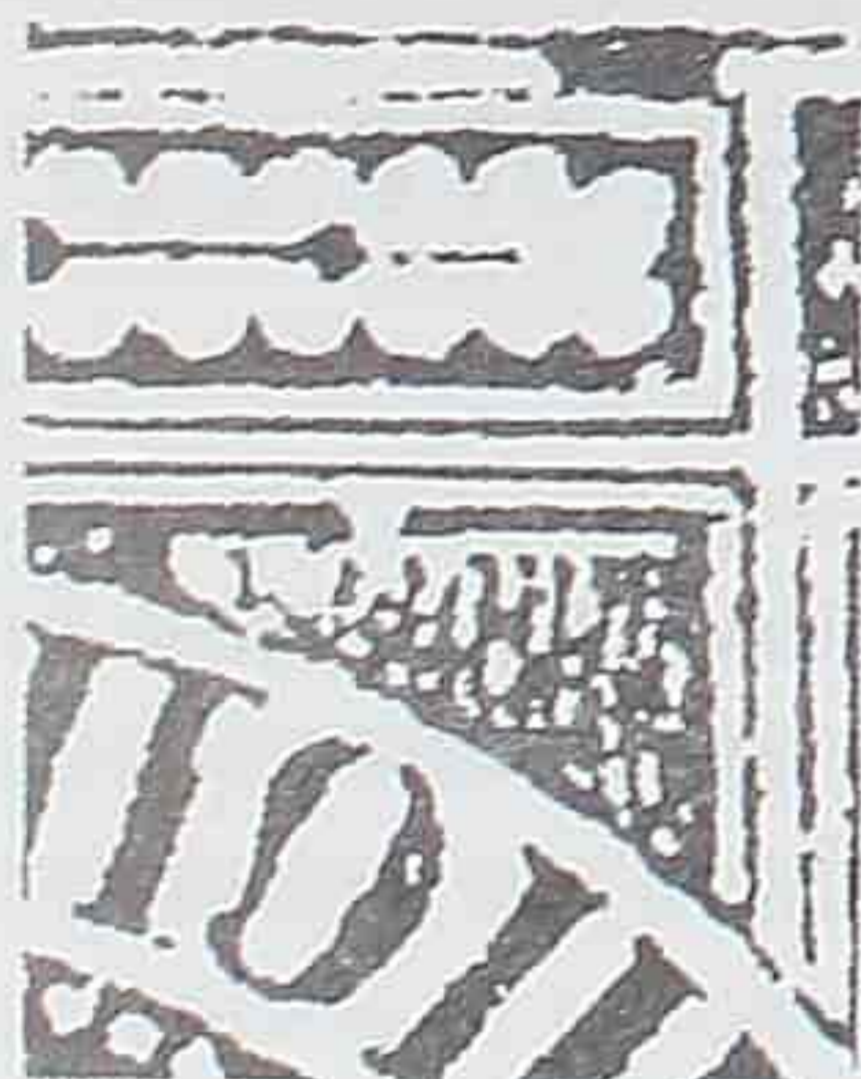
Cliche 36

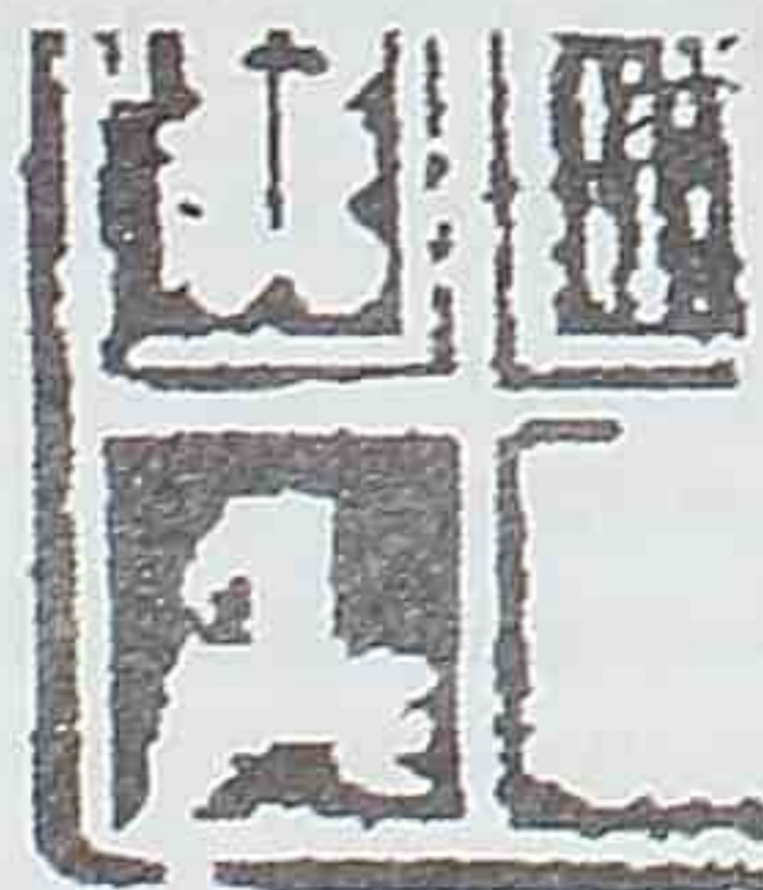
Cliche 43

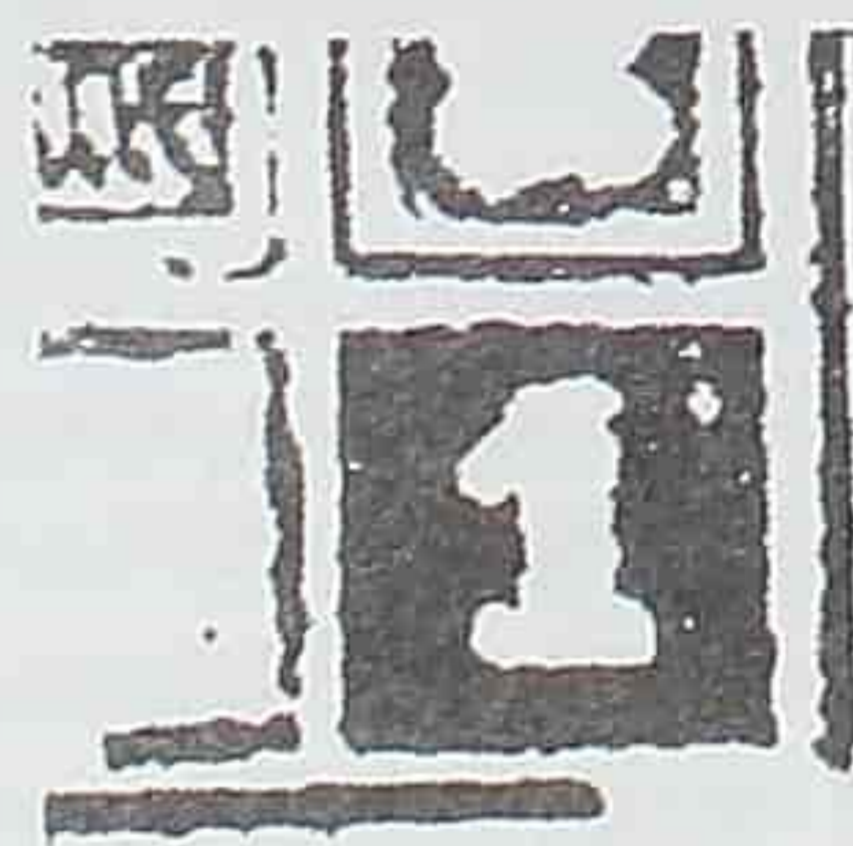
Cliche 48

Cliche 37

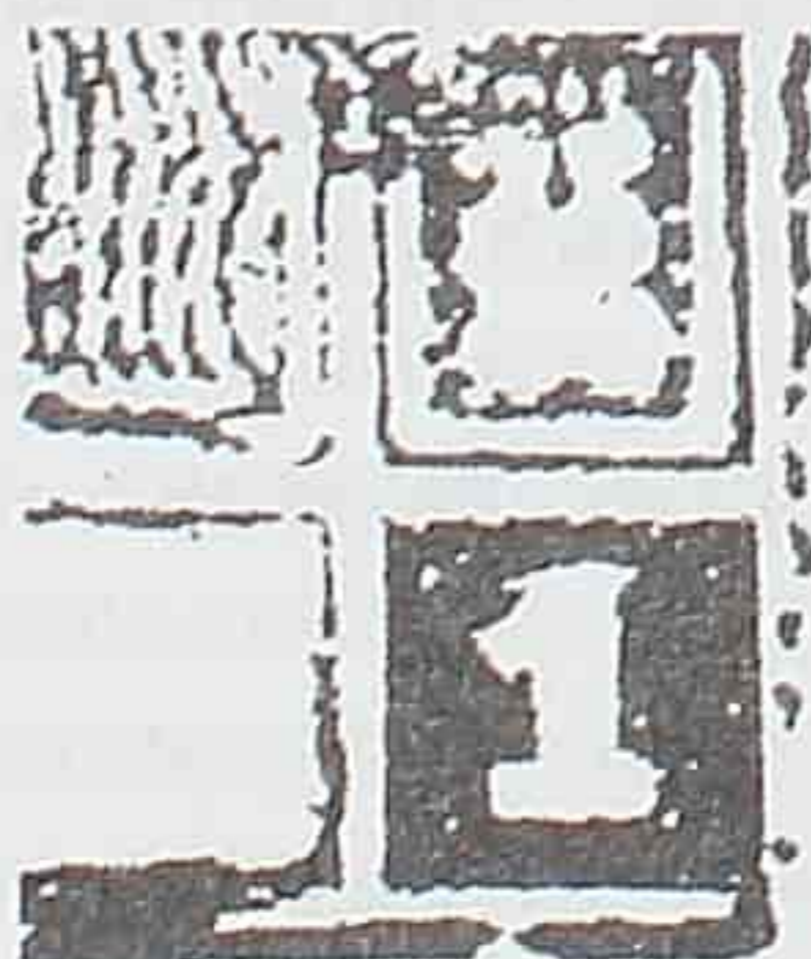
Cliche 45

Cliche 49

Cliche 39

Cliche 46

Cliche 50

Слика 46

постојање два или више оштећења. Позиције 11 и 19 приказују ретуширање у области Ф док код позиције 21 нема ретуширања али је оквир доњег дела непотпун.

Пето до десетоструко линеарно увећавање марке је довољно да укаже на мања оштећења чији је опис ван домашаја овог текста. Описане и приказане грешке у клишејима су некад недовољно јасне, нарочито код марака са или врло мало или врло много боје код штампања, нарочито код тамнозелене марке од 1 паре из 1868. године. Нека од оштећења могу да буду и отсутна, на пример грешке у натпису у положајима 8 и 18 код првог дела штампања из 1867. године. Код марке из 1868. године наилазимо понекад на прекиде спољње ивичне линије у дужини од 1/2 до 2 мм, којих често нема код штампања из 1867. године. Међутим, после прегледа великог броја марака оба штампања са сигурношћу тврдим да се свих 50 клишеја из 1867. године поново појављују у плочи из 1868. године.

(наставак у следећем броју)

Инж Ал. Ј. Петровић

ПОШТАНСКЕ УСТАНОВЕ У БЕОГРАДУ (одломак)

Када је царска аустријска војска 7. јула 1740. године напустила Београд (према уговору склопљеном 1. септембра 1739.) тврђава је била јако оштећена, а варош опустошена. Све аустријске установе биле су уништене. Али ништа се не спомиње шта је било са поштом.

Ни пре аустријског заузећа северних крајева Србије, а ни непосредно после тога нема помена о турској мензулани у Београду. Зна се ипак да су на цариградском друму после тога постојале турске мензулане, али се међу њима нигде не спомиње београдска. Можда у осамнаестом веку није ни постојала! Весници су тада носили само службену пошту од београдског везира порти и управницима других турских покрајна. Ти весници били су најповерљивији људи из везирове околине, можда и војна лица. Они су полазећи на пут из Београда као полазног места, узимали коње из везирове ергела и пратњу од јаничара а писма су примали непосредно из везирове канцеларије. Према томе може се са много вероватноће претпоставити да нарочите мензулане нису ни требале да буду у Београду.

Мустафа Селим III (1789-1807) уводи татарску службу, најпре према указаној потреби, а доцније и редовну. Један од најзначајних путева у

Отоманској империји водио је од Цариграда, Једрена, преко Софије за Београд и преко њега за Мађарску и Аустрију; то је пут кроз моравску долину, који се према правцу за Цариград звао "цариградски друм", а према његовој важности "царски пут" или "царска цада". Тај пут служио је углавном за кретање војске, али и за пренос поште, вести и новца између београдског везира и Порте и управника суседних турских покрајна.

Али, из Београда су ишли не само весници београдског везира, већ су се ту стицали и преносиоци поште из Аустрије и других земаља западне Европе. Сва та пошта долазила је до Земуна, па је из Земуна пребацивана у Београд, а затим преко београдског пашалука цариградским друмом, преношена за Цариград.

Како је и да ли је вршен пренос поште за време дахија, не зна се. Изгледа да у то време није ни било никаквих поштанских установа у Београдском пашалуку, па ни у Београду, нити каквог, а најмање уредног преноса поште.

Исто је стање било и у почетку Првог српског устанка под Карађорђем. Ни Срби тада нису имали своју уређену службу за пренос поште. За пренос писама и наредба служило се путницима намерницима, а у хитним важним случајевима употребљавани су војници (ратници), па се чак (код М. Ђ. Милићевића) помоће и слепи гуслар Ђура Милутиновић као преносилац поште у Црну Гору (1806. године).

И за време дахија и за време Првог српског устанка још су постојале на цариградском друму турске мензулане, али неупотребљаване, биле су запуштене. Свакако је тада био замро сваки саобраћај и на цариградском друму.

Карађорђе је скоро стално био на бојним пољима или путујући по земљи разним државним пословима, па је увиђао од колико је велике важности било сигурно и уредно преношење наредба и вести, те је искоришћавао сваку прилику да уради нешто за уређење преноса писама. Већ 1807. године у Карађорђевом криминалном закону, у тачки 17 налази се одредба:

"Налаже се сваком Србину, а особито сеоском кмету, како би писмо у село дошло да се таки даде кмету, у којему драго доба било и кмет тај час да га шаље куд и коме... Који би се усудио... задржати тај подлежи 50 штапова трпети)."

До краја 1810. године у Србији није било никаквих српских саобраћајних установа.

Али, чим се мало осетило смиривање у земљи, међу првим бригама тадашњих народних старешина биле су и поште. Тако, за време Карађорђа, на скупштини у Београду 2. јануара 1811. године, на којој је био усвојен пројекат о реорганизацији државне власти у земљи, за правилно отправаљање државних послова скупштина је одредила дужности, а на основу тога Карађорђе је издавао дипломе војводама, нахијским и кнежимским старешинама. У тим дипломама налазе се први помени о успостављању првих српских

мензулана.

Изгледа да су за време Карађорђа искоришћаване и по неке турске мензулане на цариградском друму, на ослобођеном делу земље али које и коликом обиму, не може се рећи. У условима Ичковог мира из 1807. године у тачки 10 предвиђало се да је Порта од одређене суме данка, који су Срби требали да плаћају Порти, била одредила 80.000 гроша за одржавање пошта (мензулана) (из "Нове српске историје" Мих. Гавриловића, у издању Српске књижевне задруге, св. 193). Значи да су постојале мензулане, кад се за њихово одржавање предвиђала поменута сума. А и Вук Стефановић Карацић у свом делу "Правитељствујушчи совјет сербски" пише о раду скупштине одржане у Београду у јануару 1811. године, између осталог:

"Да би Хајдук-Ваљка из Београда што прије кренули и од Петра и Миленка одвојили, начине Младен и Карађорђије писмо, као да су Турци ударили на Бању, па га у Гроцкој даду у Мезулану, те га оданде суруција донесе у Београд трчећи колико игда може..." И из овога се види да су и пре 1811. године постојале мензулане у Карађорђевој Србији, а то су биле турске. Нигде пак нема помена да је тада постојала мензулана у Београду. По свој прилици да није ни постојала, што се може закључити и на основу дипломе, коју је Карађорђе издао 11. јануара 1811. године војводи Аксентију Миловановићу (који је добио на управу један део београдске нахије), у којој поред осталог, стоји: "Наредите две мензулане, једну у Београду, а другу у Остружници у којој хоћете имати по четири коња и три мезулције..."

То би била прва српска установа у Београду за потребе поште која је могла бити подигнута 1811. године. Кад је и на којем месту била подигнута ова мензулана нема никаквих података. Али, због важност места, у коме су одржаване и скупштине, а ту је био и Совјет и друге установе, свакако да је ова мензулана била одмах, према одредби у дипломи, успостављена. Али са обзиром на одређени број коња и мезулција морала је бити скромог обима. И важност ове мензулане није могла бити велика; њен делокруг није био велики; никакве везе није било са земљама ван Београдског пашалука, нити је пошта са Запада тада пролазила цариградским друмом кроз Србију, а и њено кратко трајање (до пропасти Карађорђеве Србије) имало је одраза на њену важност и на развитак њеног рада. Једино је овде значајно то, што је то први помен о успостављању српске мензулане у Београду и да је Карађорђе био први који је увидео потребу за ту мензулану.

По пропасти Србије 1813. године престао је рад у свим нахијским мензуланама па и у београдској.

Између Београда и Цариграда опет су јурили цариградским друмим обесни турски татари. Турске мензулане на том друму опет су прорадиле. Према подацима које имамо из 1815. и даље може се са сигурношћу тврдити да је постојала и мензулана у Београду.

У делу Мите Петровића "Финансије и установе обновљене Србије до

1842. године" I део, на страни 134. наведено је да је за митровског полгође 1815. године одређено: "пошти београдској, паланачкој и јагодинској 85 хиљада гроша", а на страни 138 стоји "из буџета расхода за ђурђевско полгође 1816. године" одређено је на одржавање царских и нахијских пошта 124.300 гроша; на страни 501 каже се: "У прво време сав расход био је и простирао се... као и на три царске поштанске станице (мензулане), београдску, паланачку, јагодинску". На страни 507 наведени су издаци на одржавање тих пошта - мензулана за свако полугође од 1. новембра 1815. до 1. маја 1843. године.

Из ових података види се колико је велика и стална пажња у то доба била поклањана одржавању и успостављању установа за пренос поште - а и да је све то падало на терет Срба.

"Филаџелистиа", број 5-6 из 1960. године.

Др вет. мед. Војин Вишацки

ВОЈНА ЦЕНЗУРА У НАРОДНО ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ

(наставак из прошлог броја)

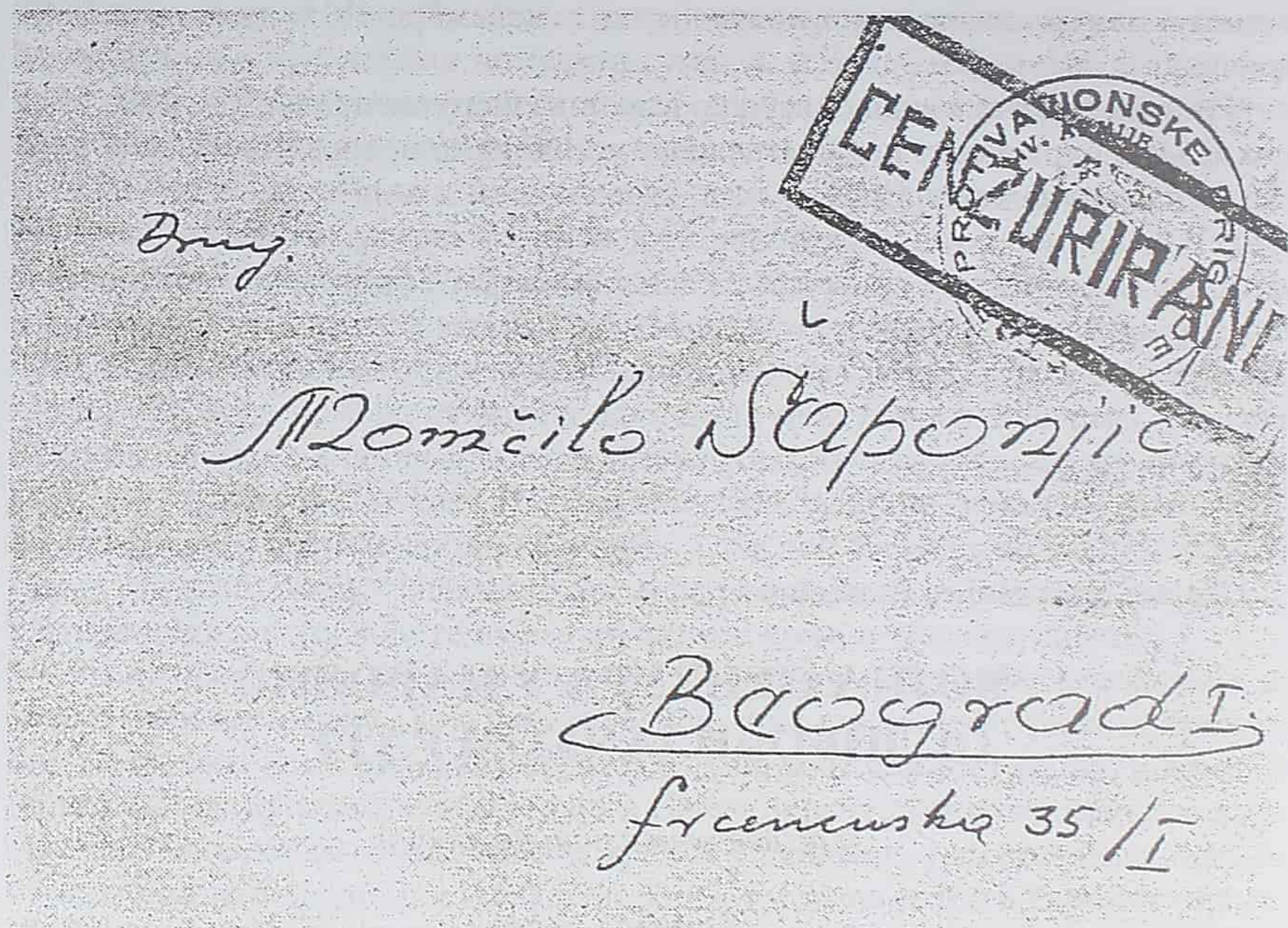
Команде места

Због малог простора даћемо само бројини преглед команди места која су имала обавезу да врше цензуру. Србија је имала 68 цензурних места, Војводина 19, Македонија 30, Црна Гора 56, Босна 103, Херцеговина 17, Хрватска 19, Славонија 32, Банија 10. Затим Кордун са 15 цензурних места Лика 17, Горски Котар 6, Истра и Хрватско приморје 21, Далмација 49 и Словенија 10. Дакле постојала су укупно 472 цензурна места.

Према намени употребљавале су се две врсте жигова. Једни су жигови који су употребљавани као доказ да је поштанска пошиљка прегледана, а друга врста су жигови на лепљивим тракама ради затварања коверата после извршеног прегледа. Траке су лепљене на разним местима коверата, али најчешће на бочним странама и задњој страни на лепљивом делу коверта. Један део жигова не садржи ознаке јединица.

Према облику жигови се могу поделити на:

- а) Цензорске парафе, слике од 1 до 7;
 б) линијске, међу којима разликујемо једноредне (слике 8-12), дворедне (слике 13-15), троредне (слике 16 и 17) и четворедне (слика 18);
 ц) оквирне, међу којима разликујемо правоугаоне (слике 19-41), правоугаоне удвојених ивица (слике 42-44), правоугаоне неправилних углова (слике 45-50) и правоугаоне накнадно убачене (слика 51 и 52).

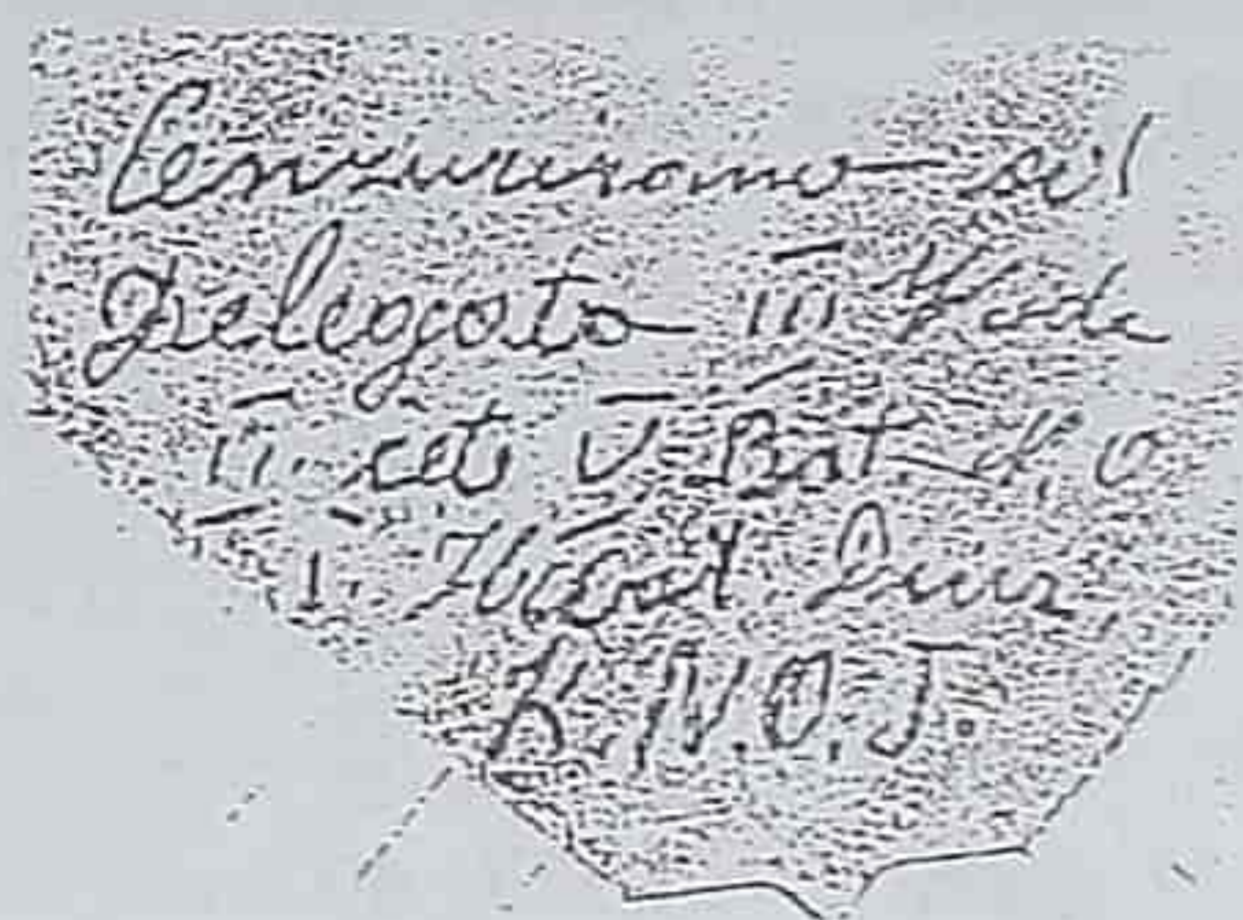
Цензура штаба противавионске бригаде IV армије

Попис цензорских жигова

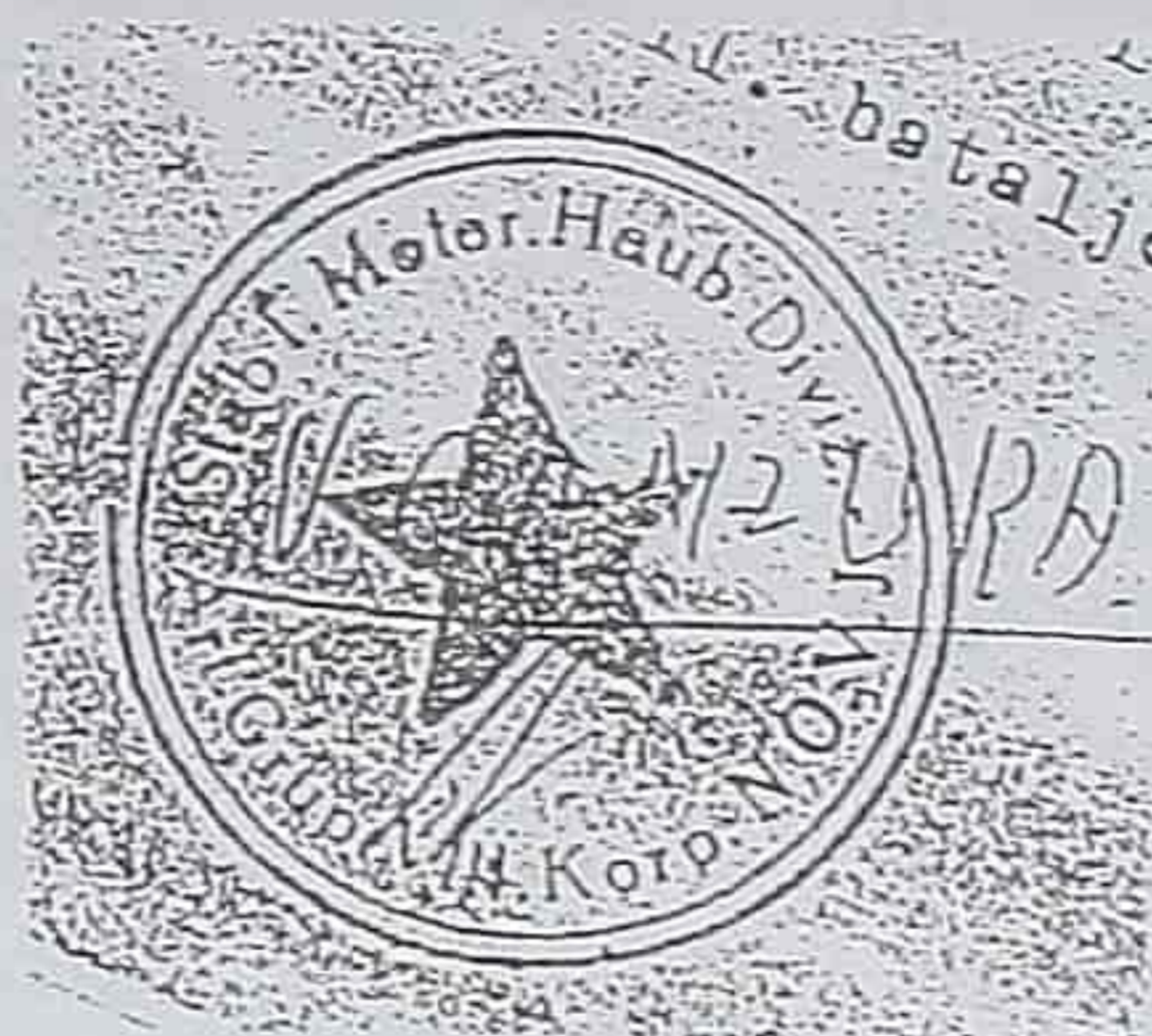
Р. б	Војна јединица	Слика	Дим. мм	Боја	Датум
1	Хрват. див КНОЈ-а 1				21. 1. 45.
2	Хауб. див. 3 корпуса	2			18. 2. 45.
3	Арт. див. 6 армије 3				19. 11. 45.
4	Инж. бат. 6 дивизије Н.Т.	4			28. 2. 45.
5	Војна пошта Тиват 5				15. 3. 45.
6	Штаб ловачке бригаде	6			2. 10. 45.
7	Штаб желез. бриг. НОВЈ	7			15. 2. 45.
8	1 прол. див. 1 прол. биг.	8	27	црвена	4. 4. 45.

Р. б	Војна јединица	Слика	Дим. мм	Боја	Датум
9.	Положај у северној Босни	10	49	љуб.	12. 5. 45.
10	К-да југосл. морнарице	11	43	љуб.	19. 8. 45.
11	1 југ. бриг. 5 див. 1 арм.	12	70	црна	2. 5. 45.
12	5 корпус	13	15/22	црна	13. 3. 45.
13	Арт. школа у Београду	14	45/45	црвена	9. 6. 45.
14	Прва прол. дивизија	15	31/49	црна	14. 5. 45.
15	38 див. 6 армија	16	40/42/42	црвена	20. 10. 45.
16	Арт. школа у Београду	17	37/53/20	црвена	9. 6. 45.
17	Штаб 4 армије	18	40/18/25/46	црвена	7. 6. 45.
18	36 див 3 армије	19	35	љуб.	14. 5. 45.
19	Пропаг. одењ. 3 армије	20	36/10	љуб	14. 5. 45.
20	К-да морнарице	21	51/10	црна	1. 11. 45.
21	6 прол. див. Н. ТЕСЛА	22	35/10	љуб.	19. 7. 45.
22	14 бриг. 53 дивизије	23	33/14	црна	9. 5. 45.
23	15 бриг. 53 дивизије	24	33/13	црна	13. 6. 45.
24	17 бриг. 10 дивизије	25	33/13	црна	7. 6. 45.
25	18. бриг. 53 дивизије	26	31/13	црна	25. 5. 45.
26	45 див. 2 армије	27	41/15	љуб.	10. 5. 45.
27	2 армија	28	56/16	љуб.	18. 6. 45.
28	2 армија	29	56/18	љуб.	7. 6. 45.
29	2 армија	30	56/18	љуб	28. 5. 45.
30	32 див. 2 армије	30	58/16	црна	21. 5. 45.
31	1 прол. див. 1 армије	31	36/12	љуб.	4. 4. 45.
32	5 див. 1 армије	32	36/12	љуб.	7. 5. 45.
33	21 див. 1 армије	33	36/12	љуб.	21. 3. 45.
34	11 див 1 армија	34	36/12	љуб.	1. 5. 45.
35	1 тенк. армија	35	48/27	љуб.	3. 6. 45.
36	22 див. 13 корпус	42	48/24	љуб	20. 6. 45.
37	1 прол. корпус, 1 арм	43	70/28	љуб.	3. 1. 45.
38	17 див. 2 армија	46	43/15	љуб.	23. 3. 45.
39	25 див 2 армија	44	69/30	љуб.	16. 6. 45.
40	45 див. 2 армија	47	40/14	љуб.	3. 5. 45.
41	16 див. 3 армија	37	43/14	љуб.	3. 6. 45.
42	16 див. 3 армија	45	42/14	љуб.	23. 3. 45.
43	36 див. 3 армија	38	43/14	љуб.	23. 6. 45.
44	36 див 3 армија	49	42/15	љуб.	27. 3. 45.
45	51 див. 3 армија	40	43/14	љуб.	20. 5. 45.
46	51 див. 3 армија	48	42/16	љуб.	1. 6. 45.
47	14 див. 4 армија	37	42/13	љуб.	26. 4. 45.
48	20 див. 4 армија	34	40/18	црна	25. 10. 45.
49	4 армија ВП 112/ЛЦ	36	42/14	љуб.	3. 8. 45.

Р. б	Војна јединица	Слика	Дим. мм	Боја	Датум
50	4 армија ВП 144/АК	9	35	црвена	10. 10. 45.
51	4 армија ВП 108/СК	41	36/21	црвена	23.3. 45.
52	Војна пошта број 4	51	55/12	црна	15. 5. 45.
53	ВП 4 армије	52	59/22	црна	

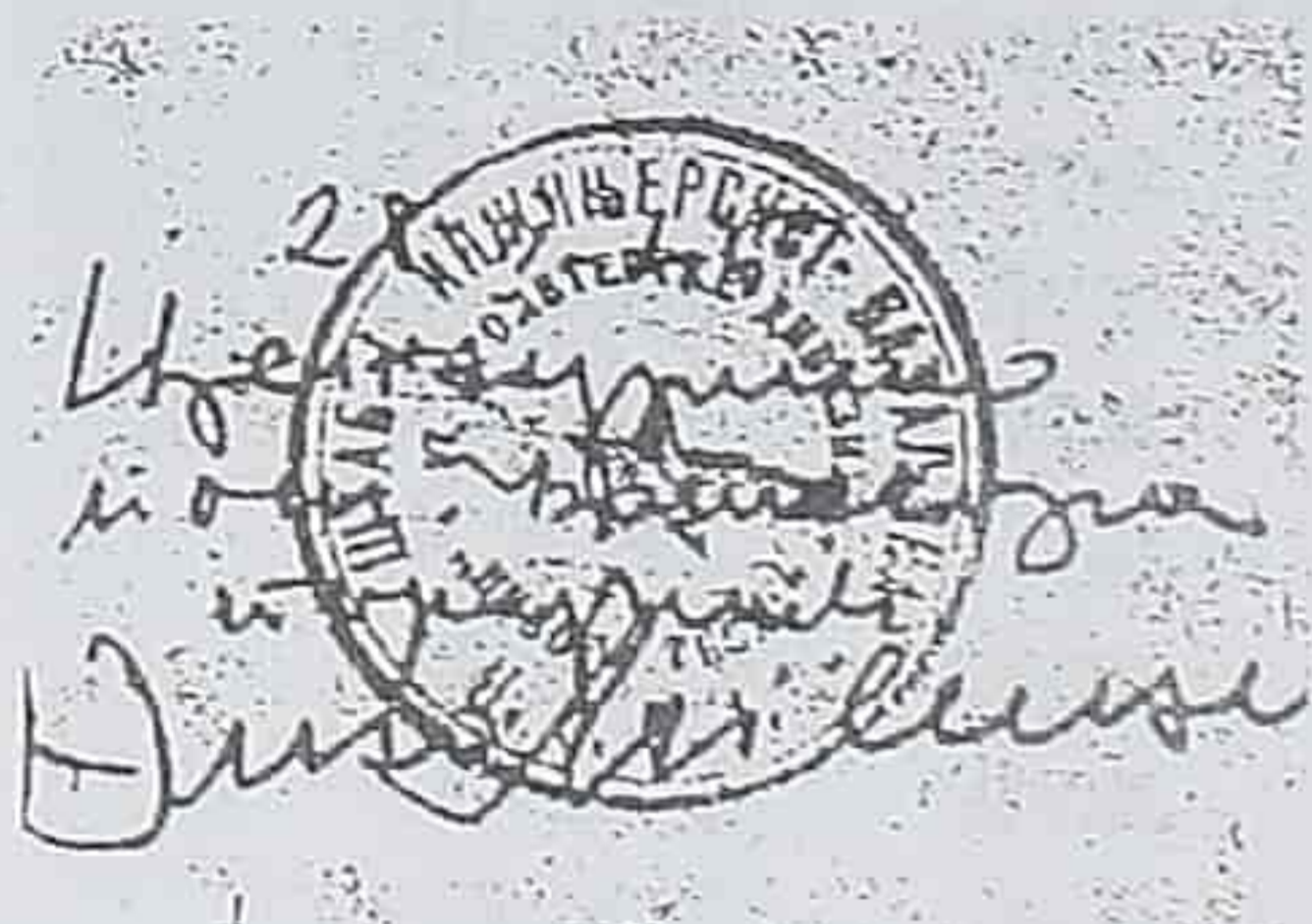
1

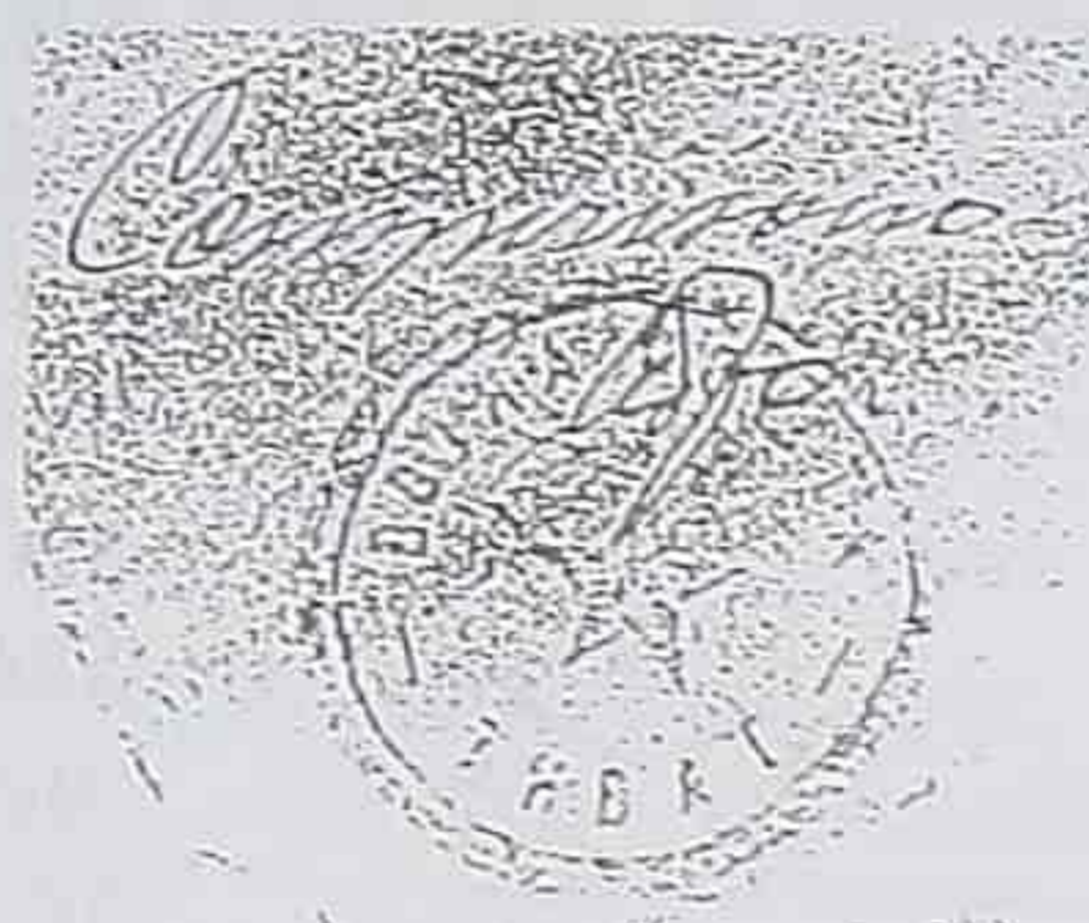
2

3

4

5

6

7

ЦЕНЗУРА

8

Војна цензура

9

★ЦЕНЗУРИСАНО★

CENZURISANO

10

11

☆ CENZURISANO ☆

ВОЈНА
ЦЕНЗУРА

2. 5. 1945

12

13

ЦЕНЗУРИРАНО
У ШТАБУ ШКОЛЕ

14

ЦЕНЗУРИСАНО

Дана _____ 1944

15

ЦЕНЗУРИСАНО

_____ 194
XXXVIII УДАРНА ДИВИЗИЈА

16

ЦЕНЗУРИСАНО
У ШТАБУ АРТИЛЕР. ОФИЦИРСКЕ ШКОЛЕ
У БЕОГРАДУ

★
STAB IV ARMИЈЕ
CENZURA

Br. _____

_____ 1944 god.

ЦЕНЗУРИСАНО

17

ЦЕНЗУРИСАНО

18

ZENZURA

19

ЦЕНЗУРИСАНО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР

20

21

22

VOJNA CENZURA
XIV B.

VOJNA CENZURA
XV B.

VOJNA CENZURA
XVII B.

23

24

25

VOJNA CENZURA
XVIII B.

ЦЕНЗУРИСАНО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР Бр. 7

2.
ЦЕНЗУРИСАО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР II АРМИЈЕ

26

27

28

ЦЕНЗУРИСАО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР II АРМИЈЕ
4.

8.
ЦЕНЗУРИСАО
ВОЈНИ ЦЕНЗОР II АРМИЈЕ

29

30

ЦЕНЗУРИСАНО
К. Поз. I Д.

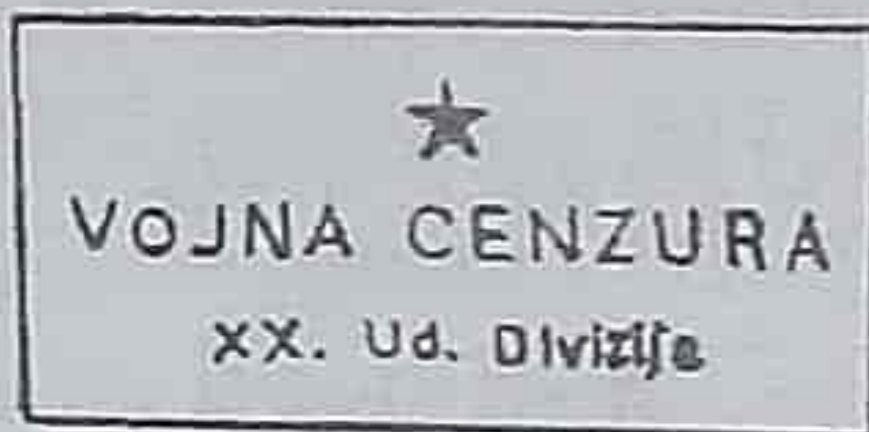
ЦЕНЗУРИСАНО
К. Поз. V Д.

ЦЕНЗУРИСАНО
К. Поз. XXI Д.

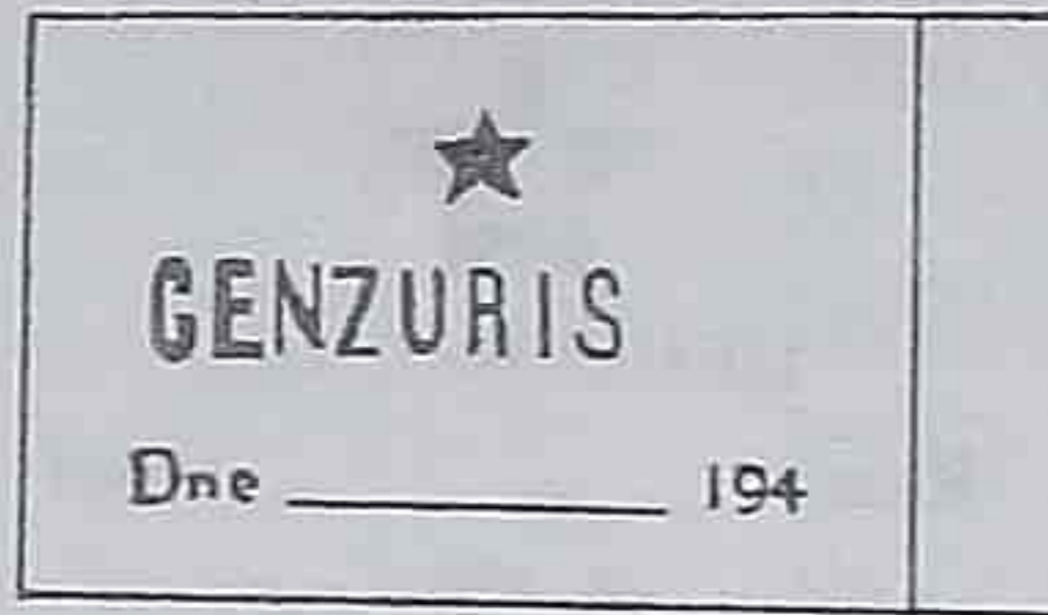
31

32

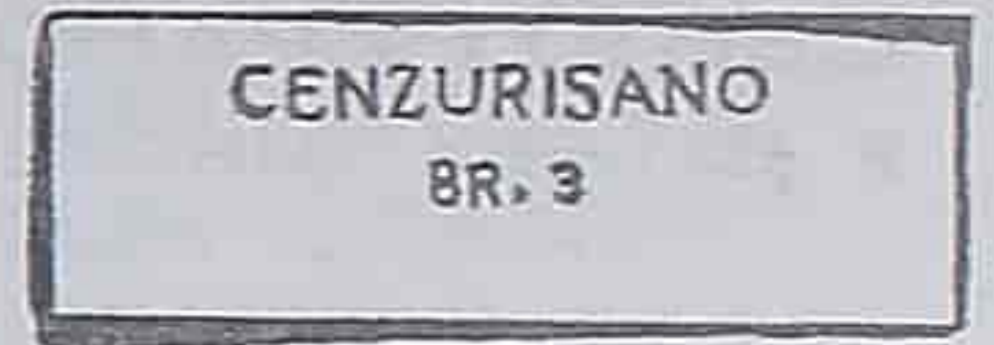
33

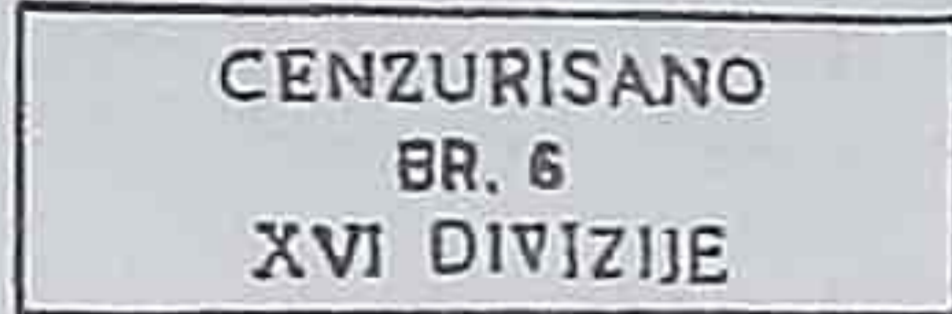
34

35

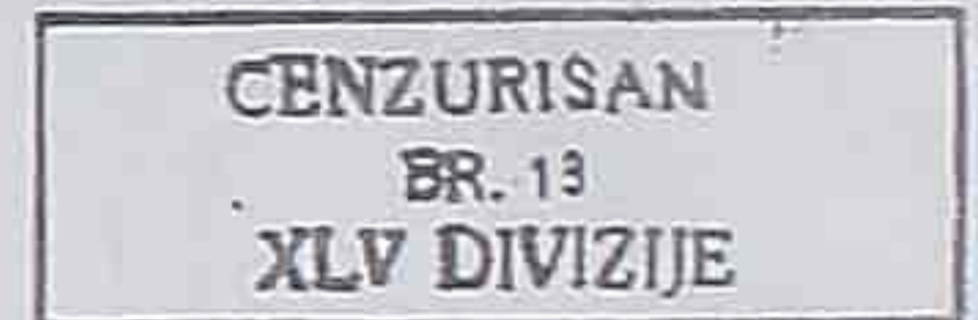
36

37

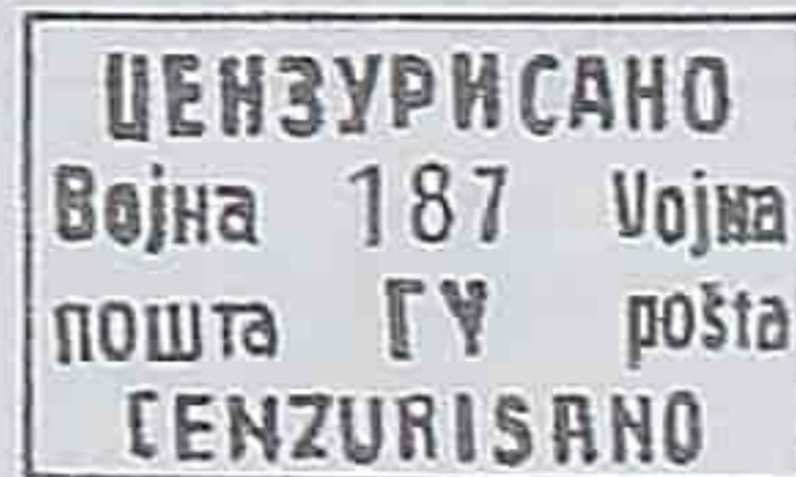
38

39

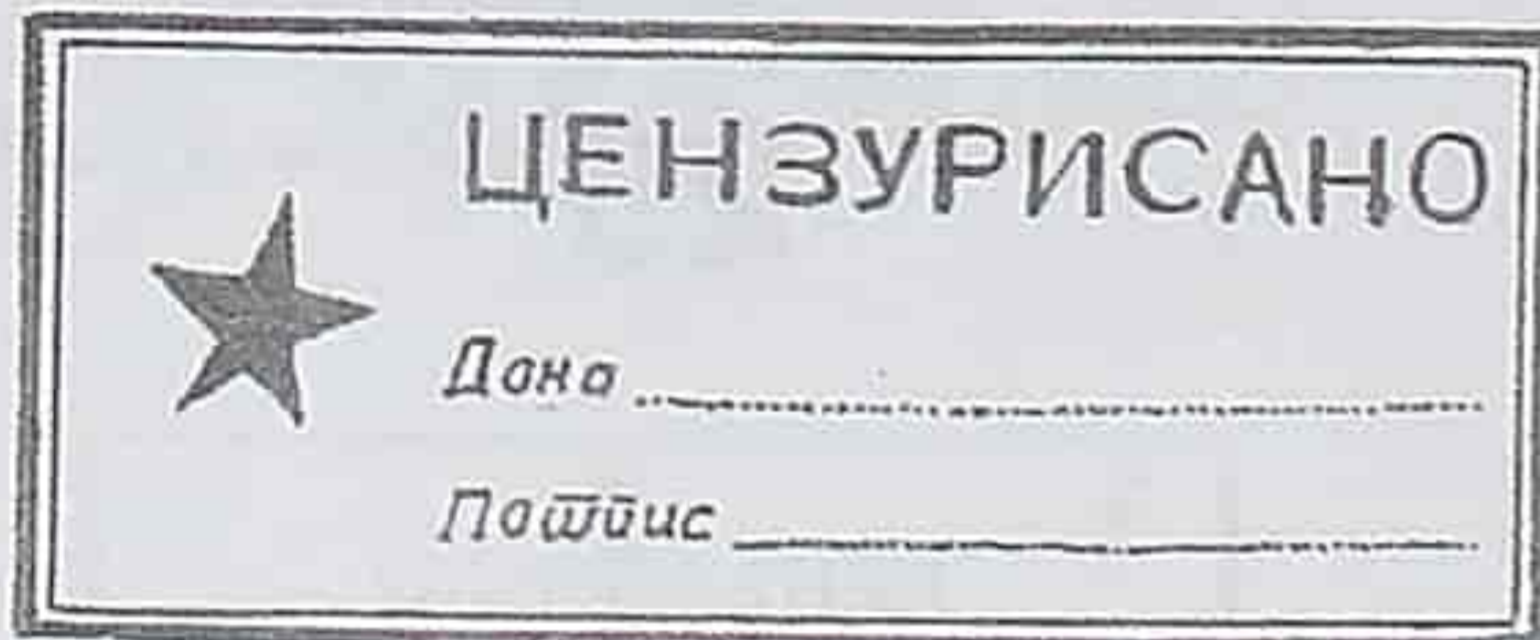
40

41

42

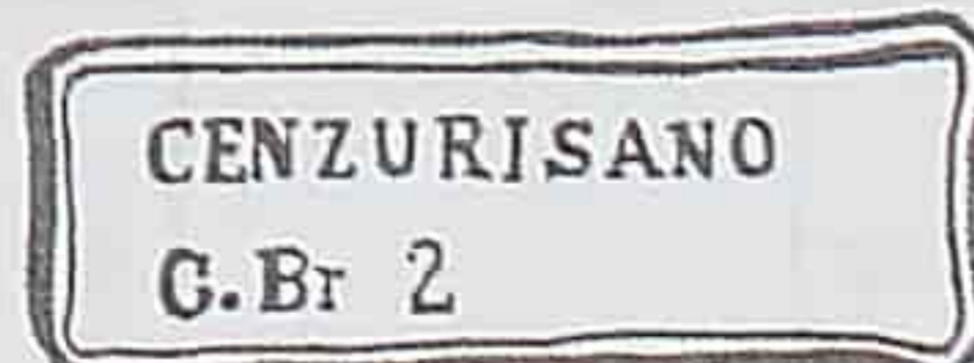
43

44

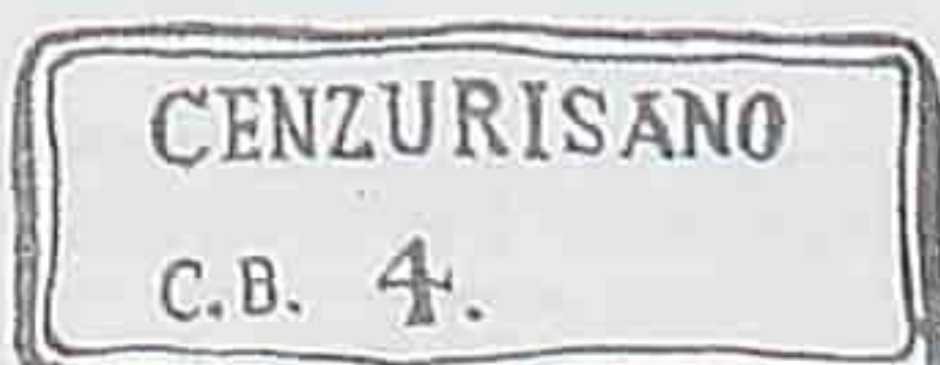
45

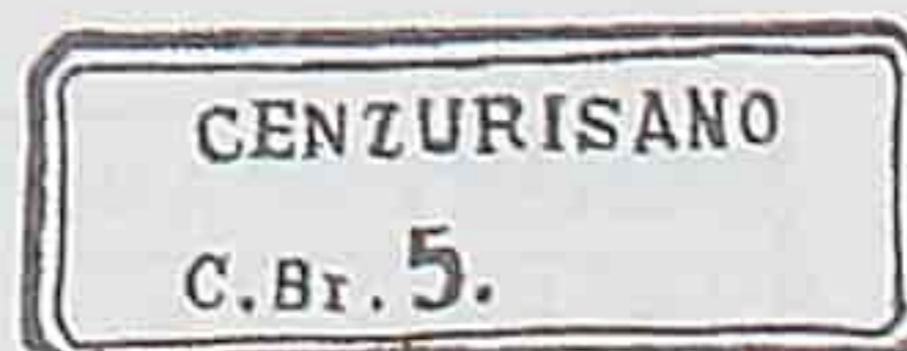
46

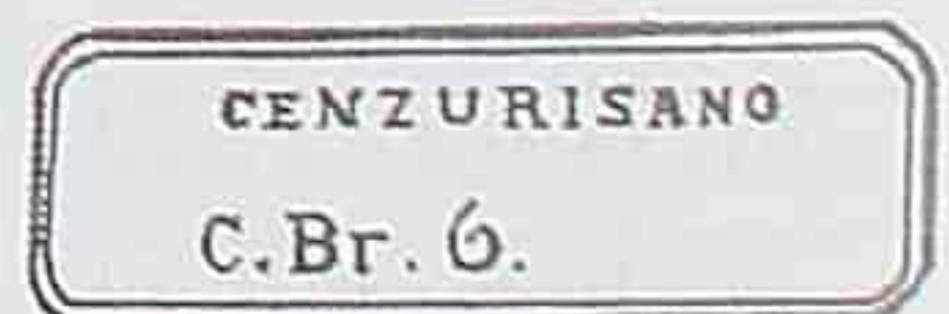
47

48

49

50

Војна Цензура 2 ★

CENZURIRANO

51

52

Драган Деспотовић, Београд

АУТОРИ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ПОШТАНСКИХ МАРАКА

Потписивање аутора на маргинама марака оставља трага о њиховој креативности на овом плану, па тако бележимо у последњих 50 година имена: Сретен Грујић, др Павао Гавранић, Јанез Трпин, Мате Зламалик, Рико Дебењак, Ђорђе Андрејевић Кун, Боривоје Лазаревић, Танасије Крњајић, Ида и Милош Ђирић, Бојан Спремо, Андрија Миленковић, Зора Сертић, Радомир Стевић-Рас, Ђорђе Горбунов, Божидар Јакац, Богдан Кршић...

Од 1980. године на југословенским маркама јављају се потписи нових аутора: поред Душана Лучића и Димитрија Чудова, ту су и потписи Радомира Бојанића и Мареине Калезић - (Крајиновић).

Плејада ликовних стваралаца оставила је трага на графичком и естетском изгледу наших марака. И ако треба тражити зачетнике тзв. "југословенске школе сликања марака", неизоставно се из овог броја имена морају још једном поменути:

Мате Зламалик (флора и фауна);

Бојан Спремо и Андрија Миленковић (флора, фауна, уметност)

Ђорђе Горбунов (туризам);

Божидар Јакац (портрети).

У годинама до 1970. аутори југословенских поштанских марака били су признати ликовни ствараоци - сликари по вокацији, а њихово учешће у обликовању поштанских марака било је, то се мора посебно истаћи, повремено и тематски ангажовано.

Од седамдесетих година, доласком академског сликара Андрије Миленковића у Заједницу ЈПТТ и његовим ангажовањем на изради марака, отвара се "радно место креатора марака". Ово "место" наслеђује најпре Димитрије Чудов, а од краја 1996. године Радомир Бојанић, који у тандему са

Марином Калезић, у овим данима даје печат југословенској поштанској марки и у најбољем смислу наставља традицију "југословенске школе сликања марака".

Да је то и заиста школа доказ су признања која су упућивана нашим поштанским маркама. Ђорђе Горбунов је за своје марке "туризам" освојио својевремено ласкаво признање "суптилан графички приказ, каквог данас нема у Европи" (из италијанске филателистичке штампе). Мате Зламалик је "освојио свет" својим минуциозним и препознатљивим решењима марака на тему флоре и фауне. Андрија Миленковић је 1968. године освојио својом марком из серије "Уметност" високо признање "најлепша на свету", а Радомир Бојанић 1992. године, са спомен блоком "Европа ЦЕПТ" на тему 500 годишњица открића Америке, избио у сам врх светске ликовне елите - креатора поштанских марака.

Спомињући "југословенску школу сликања марака", били бисмо неправедни према оној другој групи реализатора марака - према штампаријама и граверима, па да поменемо и њих.

Поред Танасија Крњајића, који се огледао и у ликовном обликовању бројних марака, као гравери, марке потписују и Борис Коцмут, Сретен Бабић, Драган Андрић, Велибор Цветковић. Био је то период "златног реза" Завода за израду новчаница Народне банке Југославије, а издања наших марака ређена дубуком штампом, одликовала су се сигурним резом, префињеним нијансирањем и моделовањем лика и слике, па је тих година, реч је о периоду до 1980. године, и њихов рад сигурно значајно доприносио укупној ликовној презентацији југословенске поштанске марке.

Осим Завода поменимо и швајцарску штампарију Хелио Курвоазје, која годинама, па и данас штампа наше марке, остварујући у својој препознатљивој хелиогравури високе ликовне и естетске домете. Комбиновањем гравуре и офсета, посебном штампарском техником, аустријска државна штампарија је подарила значајна дела ликовне минијатуре какве су југословенске поштанске марке.

Продором нових техника и технологија штампе, офсет као главна врста израде, мења донекле стилски и ликовни утисак наше марке, али је и даље она у самом врху. Овом техником штампане су наше марке и у новосадском "Форуму", али и у Холандији, Великој Британији, Сједињеним Америчким Држава, некадашњем ДДР-у, па и у суседној Мађарској.

Можемо закључити да, у комбинацији сигурног ликовног цртежа, естетског обликовања свих елемената поштанске марке, преко гравуре до офсетних колорисања, југословенска марка има шта да поручи свету, има шта да покаже.

АЕРОФИЛА

Радослав Зоре, Београд

ЛЕТ AIR FRANCE (Женева-Париз)

У Немачком филателистичком листу ДБЗ "Deutsche Brief Zeitung" објављено је да је авио компанија "Air France" као званични превозник на светском фудбалском првенству у Француској 1998. године издала пригодан коверат са жигом од 9. 6. 1998. поводом превоза југословенске фудбалске репрезентације. Такође и Поштанска управа Уједињених нација је издала пригодан коверат и жиг поводом овог лета.

ЛЕТ БЕОГРАД – БАЊА ЛУКА – БЕОГРАД

Југословенски аеротранспорт отворио је линију Београд - Бања Лука - Београд 2. марта 1998. године. Како ЈАТ није издао пригодан коверат, то је учинило Филателистичко друштво "Бања Лука" издавањем пригодног коверта и пригодног жига поводом повратног лета Бања Лука - Београд. Тираж коверта није познат, али он спада у збирку првих летова. Лет је извршен авионом В 727-300.

ОБНОВЉЕН ЛЕТ БЕОГРАД – ПЕКИНГ – БЕОГРАД

Дана 24. децембра 1997. године ЈАТ је обновио лет авионом DC-10-30 и отворио линију Београд- Пекинг - Београд. ЈАТ и овог пута није обележио лет пригодном ковертом, али је послато више приватних писама којим је обележен овај лет.

Зоран Бошковић, Београд

ЖИГОВИ ПОВОДОМ АГРЕСИЈЕ

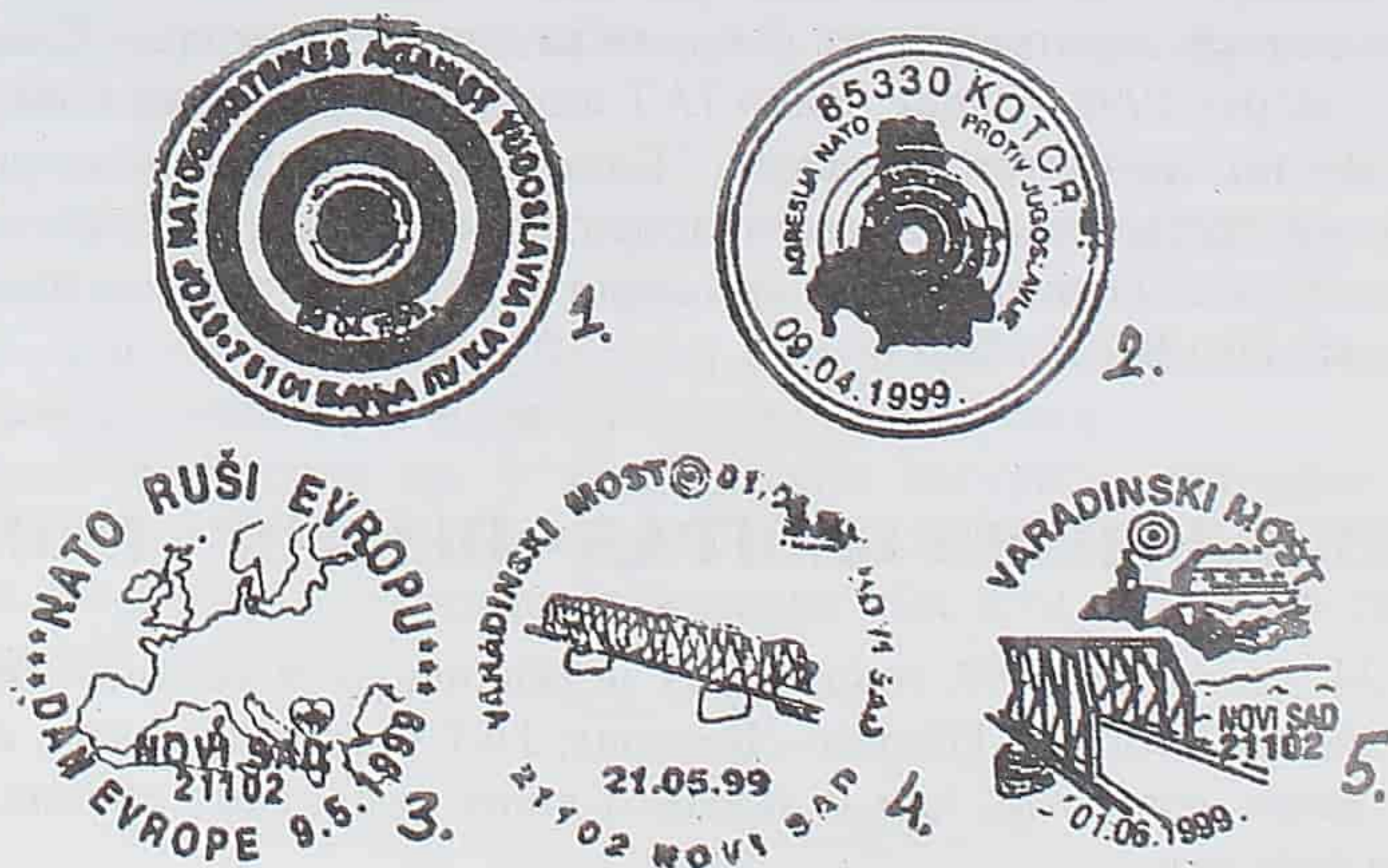
Агресију светских силеција на Југославију свако од нас сигурно ће дуго памтити. Како су филателисти реаговали на овај рат показује неколико примера издавања пригодних жигова.

Прво су се огласили филателисти из Бањалуке са пригодним жигом "Мета" (а) где се тражи прекид НАТО агресије на Југославију. Датум коришћења 8. април 1999. Такође, издато је неколико прикладних разгледница које су дељене бесплатно у Републици Српској на којима је приказано НАТО бомбардовање народа у Југославији.

Други су филателисти Црне Горе који су издали такође пригодна жиг (цела Југославија мета НАТО-а). Врло успела реализација коверта комбинованог са редовном марком "мета" званичног издања. Датум коришћења 9. април 1999.

Трећи су новосађани са пригодним жигом поводом 54 годишњице победе над фашизмом који, данас видимо, ипак нису побеђени. НАТО руши Европу али је територија обрачуна била изнад наших глава. Датум коришћења 9. мај 1999.

Из Србије филателисти Новог Сада настављају активност издавањем (4 и 5) пригодних жигова који указују на разарање мостова (Варадински мост - срушен 1. априла 1999.) Датуми коришћења ових жигова су 21. мај и 1. јуни 1999. Варадински мост је приказан и на коверти - пре и после НАТО бомбардовања, а цртеж је урадио уметник Младен Маринков. Остаје да се види како ће страни филателисти реаговати на ове пригодне жигове.

СПОРТ У ТЕМАТСКОЈ ФИЛАТЕЛИЈИ

Свака година доноси многобројним љубитељима поштанске марке нове теме којима могу да обогате своје збирке. То је једна од основних дражи, па и искушења, за већину филателиста. Ово посебно важи за почетнике, који се још нису тачно определили којим ће путем кренути кроз филателистички свет.

Поштанске марке се издају свакодневно и ствар је реалних жеља и материјалних могућности филателиста да се одлуче и сакупљају марке на неку тему попут уметности, спорта или космоса. Све поштанске управе у свету, у зависности од конкретног повода, у своје програме издавања пригодних поштанским марака увршћују и марке са спортским темама. Разлог за то је једноставан јер спорт као филателистичка тема заузима врло истакнуто место и добија све више присталица у европској и светској филателији. За разлику од ранијих времена, када марке са овим мотивима нису биле честе, данас у оквиру тематске филателије са мотивима спорта постоји читав низ области за који сакупљач може да се определи. Заправо свака спортска грана, као на пример фудбал, кошарка, рукомет и слично, може да послужи као једна област сакупљања. Ту велику популарност спорта обилато користе поједине поштанске управе прекомерним издавањем поштанских марака са спортским мотивом

Ипак, и данас поштанске марке са мотивима Олимпијских игара заузимају кључно место у оквиру спортске тематике и привлаче велику пажњу на филателистичким изложбама. Прве недеље априла 1896. године у Атини свечано су отворене модерне олимпијске игре. Отварању Игара на новом стадиону присуствовало је 50.000 гледалаца. Након тога сваке четврте године одржаване су Олимпијаде, увек у другој земљи. Нису одржане само оне које су падале у годинама светских ратова и то шесте за време првог и дванаесте и тринаесте за време другог светског рата. Данас је постало правило да се у току Олимпијских игара одржавају и светске филателистичке изложбе са спортском тематиком. Ове изложбе се одржавају под патронатом Међународног удружења филателиста (ФИП).

Прва међународна филателистичка изложба посвећена спортској тематици на маркама одржана је у Риму 1952. године под покровитељством Италианског националног комитета (ЦОНИ). Поред генералних збирки држава излагане су колекције са спортским мотивима на пригодним маркама, жиговима, ковертама и слично као и есеји, фалсификати и филателистичка литература на тему спорта. Данас постоје специјални каталози у којима су обрађене марке искључиво са спортским мотивима.

Прву серију марака са спортским мотивима издала је Дирекција пошта Грчке 1896. године поводом обнављања и одржавања Првих модерних

олимпијских игара. Прве поштанске марке са спортским мотивима код нас пуштене су у оптицај 3. септембра 1932. године поводом одржавања веслачког шампионата у Београду, а прво издање поштанских марака посвећено олимпијским играма издато је 10. јула 1952. године поводом Петнаестих олимпијских игара у Хелсинкију у Финској. Штампане је извршено у Заводу за израду новчаница у Београду, а серија садржи шест марака са мотивима шест олимпијских грана. Поред пригодних поштанских марака са спортским мотивима издају се и доплатне марке у корист Олимпијског комитета.

З.С.

IN MEMORIAM

Јордан Пешевски

Тихо и изненада напустио нас је Јордан Пешевски, један од оснивача Секције за максимафилију и картофилију, дугогодишњи и веома активни члан Савеза филателиста Србије.

Филателијом се почео бавити у раној малдости, као тринаестогодишњи дечак, а доласком у Железничку саобраћајну школу његов интерес се усредоточио на тематику која обрађује железнице и железнички саобраћај. Поред филателистичких збирки, посебно на тему железница, познате су и његове збирке разгледница, налепница, етикета, шибица, новогодишњих честитки, значака, привизека и још много тога везано за железницу. Са својим збиркама суделовао је на 120 изложби у земљи и иностранству и освојио бројне медаље и посебне награде.

За заслуге на пољу филателије носилац је златних значака Савеза филателиста Србије (16. децембра 1978. године) и Савеза филателиста Македоније (12. новембар 1980. године) као и сребрне значке (5. јун 1983. године) и златне значке (12. октобар 1991. године) Међународне мотивске групе за железнички саобраћај.

Велико му хвала за све учињено на пољу филателије и нека му је слава.

**ЧЕТВРТА ЈУГОСЛОВЕНСКА
ИЗЛОЖБА МАКСИМАФИЛИЈЕ И
КАРТОФИЛИЈЕ
YUMAX IV**

КАТАЛОГ

Београд, 18–23 октобар 1999.године

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Борисав Станковић, председник

Ненад Килибарда

Јован Рељин

Јордан Пешевски

Јован Ристић

Александар Крстић

Владимир Мојсовић

Павел Кулик

Радован Недин

Негослав Точиловац

Златимир Р. Маљица, комесар

Зоран Станковић, заменик комесара

ПРАВИЛНИК ЧЕТВРТЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ИЗЛОЖБЕ МАКСИМАФИЛИЈЕ И КАРТОФИЛИЈЕ YUMAX IV

1. Четврта југословенска изложба максимафилије и картофилије, а поводом издања „Дана марке”, одржаће се од 18. до 23. октобра 1999. године у Галерије ПТТ Музеја у Београду, у Улици мајке Јевросиме 13, под називом YUMAX IV.

2. Организатор изложбе YUMAX IV је Секција за максимафилију при Савезу филателиста Југославије, а под патронатом Д.П. Југомарка и ПТТ Музеја у Београду.

3. Организациони одбор изложбе YUMAX IV ће решавати и одлучивати о свим евентуално насталим проблемима.

4. Право учешћа имају сви чланови Савеза филателиста Југославије и секције за картофилију у 1999. годину и као доказ подносе фотокопију чланске карте друштва чији су чланови, као и излагачи по позиву.

5. Изложба је такмичарског карактера и одржава се по правилима Специјалног правилника СЕРВ и смерницама за оцењивање изложака максимум карата на изложбама ФИП-е и овог правилника.

6. Све уредно пријављене и прихваћене збирке од комесара и организационог одбора YUMAX IV биће распоређене у следеће класе:

А - Нетакмичарска класа

А1 - Почасна класа,

А2 - Класа чланова жирија

А3 - Класа посебно позваних излагача.

Б - Такмичарска класа

Б1 - Збирке званичних максимум карата Југославије

Б2 - Збирке максимум карата страних земаља

Б3 - Тематске збирке

Б4 - Омладинске збирке

Б5 - Збирке разгледница Југославије

Б6 - Збирке разгледница страних земаља

Б7 - Литература

7. У такмичарској класи излажу чланови Савеза филателиста Србије и чланови Секције, а омладинци су према правилима ФИП-е разврставају у следеће групе:

1. група од 12 до 15 година,

2. група од 15 до 17 година,

3. група од 17 до 19 година,

4. група од 19 до 21 године.

8. Сваки излагач подноси комесару уредно попуњену пријаву са описом збирке најкасније до 6. октобра 1999. године.

9. На сваком изложбеном листу мора бити по две максимум карте, у противном изложак неће бити прихваћен за излагање. Искључује се излагање копираних карата. Свака збирка на првом листу мора имати кратак опис теме и сажет план изложка. Листови морају бити у провидним фолијама и нумерисани, почев од редног броја 1, у доњем десном углу са предње стране. Приликом предаје збирке, предаје се и спецификациони лист комесару.

10. Сваком такмичару на располагању стоји пет витрина, а у омладинској три. Комесар и Организациони одбор имају право да изложак скрате за једну витрину (због еветуалног недостатка простора) а да жирију поред изложеног презентирају и неизложени део збирке. У свакој од витрина монтира се 16 листова искључиво формата А4 (по правилима ФИП-е).

11. Слање изложака пада на терет излагача, док је враћање на терет Организационог одбора изложбе YUMAX IV.

12. Организациони одбор ће предузети све потребне мере безбедности изложака и саме изложбе.

13. Пријаве за учешће на изложби достављају се комесару на личну адресу.

14. Рок за предају изложка је 7 дана пре отварања изложбе, излошци који се касније доставе неће бити узети у обзир за излагање.

15. Излошци се достављају на адресу: Савез филателиста Србије, Сремска 6/IV, 11000 Београд.

16. Оцењивање изложака обавиће жири по правилима ФИП-е предвиђеним за изложбе максимафилије. Жири од пет чланова именује Организациони одбор.

17. Сваки изложак ће од стране жирија добити оцењивачки лист са додељеним поенима

Председник Организационог одбора
YUMAX IV

Борисав Станковић с.р.

**СПОНЗОРИ ЧЕТВРТЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ
ИЗЛОЖБЕ МАКСИМАФИЛИЈЕ И
КАРТОГРАФИЈЕ ЈУМАХ IV**

Д.П. Југомарка

Музеј ЗЛПТТ

Заједница ЛПТТ

Студио филателије

Војислав Мирковић

Александар Крстић

Зоран Бошковић

Вељко Јанковић

ИРИС МЕРАНТИ - Бранко Васиљевић

др Милан Мишовић

Радојица Крунић

Петар Стојковић

Омладински савет Београда, Македонска 22

Савез филателиста Југославије

Савез филателиста Србије

СПИСАК ИЗЛАГАЧА

Почасна класа

- 1) ДП Југомарка - Промоција издања Дан марке
- 2) Александар Крстић - Разгледнице Србије из првог и другог балканског рата и првог светског рата
- 3) Савез филателиста Србије - Часопис Филателиста

Такмичарска класа

Максимафилија

- 1) Драгутин Мандић - Сликарка дела
- 2) Златимир Р. Маљица - Од ренесансе до експресионизма
- 3) Молнар Ференц Бата - Знаменити људи
- 4) Цветић Вишеслав - Знаменити људи
- 5) Радослав Зоре - Са максимум картама по свету
- 6) Бранислав Јовановић - Савезна Република Југославије до 27. 2. 1992.
- 7) Бранислав Томић - Уметност
- 8) Јован Ристић - Максимум карте Југославије од 1946. године

Омладинска класа

- 1) Ана Пешевски - Флора Југославије
- 2) Марија Адамовић - Флора и фауна
- 3) Милош Адамовић - Фауна Југославије

Картофилија

- 1) Ана Петровић - Агресија НАТО на СРЈ
- 2) Стеван Новаковић - Стара ваљевска разгледница
- 3) Петар Стојковић - Стари Параћин

ЖИРИ

Јордан Пешевски, председник

Јован Рељин
Александар Крстић

Негослав Точиловац
Драгош Петровић

КАКО САКУПЉАТИ МАКСИМУМ КАРТЕ

За укључивање у максимафилију, која чини једну грану филателије, важно је знати:

- Интернационални Статут максимафилије и његове анексе. Статут је усвојен 1974. године;

- Након доношења Статута Међународно удружење филателиста (ФИП) је донео и консолидовао правила и препоруке које се морају поштовати и налазе се у **GREV** правилима (општа правила за валоризовање учествовања у такмичењима), **SREV** правилима (посебни прописи за валоризовање максимафилије) и **SUDELINES** правилима (уписиво за оцењивање учесника максимафилије на изложбама)

Треба имати у виду да једну максимум-карту може да сачини и сам сакупљач и да се овакве максимум-карте ретко налазе на филателистичком тржишту. Максимум-карте могу да буду и званичне, односно да их издаје пошта, али оне не испуњавају увек препоруке ФИП-е.

Обично се максимум карте сакупљају разменом са другим колекционарима, преко клубова и удружења специјализованих за максимафилију као и сопственом израдом. Тешкоће око размене и сакупљања са спољним колекционарима не треба да уплаше почетника, било да се ради о тешкоћама због различитих средстава плаћања или због различитих језика у размени кореспонденције. Управо је и најпрактичнија размена путем кореспонденције (дописивања).

Уколико се одлучите за сакупљање макси карата треба изабрати мотив сакупљања. Колекције се обично класификују по једној или више земаља или по тематици, при чему збирка може бити специјализована или општа. На једној такмичарској изложби, што је стандардизовано правилима, минимални број изложбених витрина је пет. Свака витрина садржи 16 листова, а сваки лист две максимумкарте. Тако, искључујући један лист који служи за опис колекције (уводни лист), потребно је 158 максимум карата што није мали број. Баш због тога је потребно искористити сваку прилику и сачинити једну максимум карту.

Код избора максимум карте врло је важно, поред катаактеристика за марку, разгледницу или жиг, имати у виду подударност мотива, места и времена. И још један савет: и када још увек не намераваате да учествујете на изложбама погледајте добро све што је важно и даје вредност и квалитет једној збирци максимафилије на изложби, на пример:

- избор мотива и како је презентираан;
- оригиналност;
- познавање и истраживање;
- како су очиване максимум карте и колико су ретке.

За све ово је пре свега потребно стрпљење.

НАСТАНАК И РАЗВОЈ МАКСИМАФИЛИЈЕ

Прве максимум карте (М.С.) у свету настале су сасвим случајно крајем XIX и почетком XX века када су настајале разгледнице и издања поштанских марака на којима је приказан исти мотив (портрет владара, пирамиде и други архитектонски објекти и слично).

Да би појаснили како су настајале прве максимум карте потребно је знати од чега се оне садрже и како су се оне раније називале.

За формирање једне максимум карте потребно је постојање три одређена елемента, субјекта. Потребно је заједничко слатање поштенске марке, односно мотива на њој, са разгледницама и одговарајућим поштанским жигом, који заједно чине филателистички објекат, то јест једну максимум карту одређеног мотивског садржаја. Овај мотив мора да се слаже кроз сва три поштанска елемента.

Са издавањем поштанских марака владара, државних симбола, знаменитих личности или пејзажа на почетку сасвим случајно створане су разгледнице са мракама налепљеним са предње стране и жигосане поштанским жигом. Оне су називане TCV (*Timbre cote vue*) и претече су данашњих максимум карата.

Да би смо схватили како су настале потребно је да се упознамо и са картофилијом као посебном облашћу везаном за развој поштанског саобраћаја. Разгледнице с краја XIX века нису изгледале као данашње. Наличје карте тада је било резервисано само за име и адресу примаоца, а преписка (углавном кратко обавештење) и марка као део плаћене поштарине налазили су се на предњој страни, на осликаној страни разгледнице, одакле је настао назив TCV (разгледница са марком на предњој страни) или жигосана страна разгледнице.

У Француској су прве максимум карте настале почетком 1900. године са редовним маркама и може се рећи да тада започиње развој максимафилије. Међутим прошло је доста времена док она међу филателистима није прихваћена. Чекало се до 20-тих година када је отпочела да се разликује филателистичка продукција са првим пригодним издањима обогаћеним новим и разноврсним мотивима. Од тог времена рађене су максимум карте Француске скоро за свако издање марака, али у врло малом броју. Ове максимум карте настале су од усамљених сакупљача - пионира у максимафилији. Њиховом руком настале су максимум карте које су биле израђене по њиховом укусу, непокоравајући се неким шаблоном, истичући фантазију и интересовање аутора.

До другог светског рата максимафилија се развијала, али кроз полуваничан назив и користећи и друге називе за максимум карту. Око 1930. године појавио се термин "*Carte-Maximum*" замењујући назив TCV за ове карте, односно разгледнице где је слика на марци максимално индетична са

сликом на разгледници стрварајући тиме максимално слагање са поштанским жигом.

После другог светског рата, између 1947. и 1948. године, неколико заљубљеника филателиста у максимум карте формирало је своје самостално удружење "Француска максимафилија" које је покренуло и свој часопис "Les Maximaphiles Francais". У овом часопису су објављене одредбе у вези формирања и презентовања максимум карата.

Врло често максимум карте се мешају са филателистичким сувенирима које не одговарају статусу максимафилије. Зато је урађен међународни правилник којим се одређују и уједињују правила у овој филателистичкој области и критеријуми при оцењивању збирки максимафилије на изложбама.

У раду и развоју максимафилије у свету делује међународна комисија за максимафилију при FIP-и која данас окупља 41 земљу света.

Драгош Петровић, Нови Сад

ИСТОРИЈАТ РАЗВОЈА МАКСИМАФИЛИЈЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Максимум карте почеле су да се реализују сасвим случајно 90-тих година XIX века када су поједини туристи употребили разгледнице за јављање својим породицама или пријатељима, користећи што више слободног простора, па и простора за марку на полеђини разгледнице. Због тога су марку лепили на илустровану страну разгледнице. За неке тако настале карте уочена је подударност мотива између разгледнице, марке и жига.

Међу ретким М. С. налазе се максимум карте Краљевине Србије и Краљевине Црне Горе настале са ликовима владара краља Петра I Карађорђевића, краља Николе Петровића и краљице Милене. Примерци ових максимум карата данас се налазе у збирци господина Жилбера де ла Фертеа (Zilber de la Ferte), оснивача и првог председника комисије за максимафилију при ФИП, и приказане су су француском часопису "L' Echi de ka Timberlogie" из 1986. године број 1609. Ове максимум карте објављене су у билтену YU-СМ број 15 и 18 и у каталогу YUMAX III као наше најстарије максимум карте.

До другог светског рата поједини сакупљачи реализовали су максимум карте уколико би пронашли одговарајућу аналогну разгледницу или су

дошли до црно-беле фотографије. Између два рата у Београду је живео Исмаил Нижницки који је још пре првог светског рата, као заљубљеник у филателију, почео да се бави сакупљањем разгледница са поништеном марком на илустрованој страни односно TVC карата. Нижницки је вероватно радио у пошти јер је један део својих максимум карата реализовао жигосањем марке поштанским амбулантним жигом Београд-Скопље користећи прилику да се пошта превозила железницом. Тако је реализовао максимум карте народних ношњи са маркама "ЗЕФИБ" из 1937. године, затим "Деца на плажи" из 1939. године. У том периоду реализоване су максимум карте са маркама "Кроз Албанију" из 1921. године, "Веслачки шампионат из 1932., Никола Тесла из 1934. године, Авијатичарска изложба у Београду 1938., као и више реализованих максимум карта са мотивима краља Александра и Петра II и авионских марака из 1934. и 1937. године (Дубровник, Блед, Јајце, Мостар, Оплепац, Сарајево, Раб и Љубљана).

У Француској и Белгији између два рата било је много сакупљача максимум карата којима су Нижницки, Јанез Павел и други слали реализоване југословенске максимум карте. Поред њих велику заслугу за развој послератне југословенске максимафилије имао је Милан К. Ивановић из Београда који је био главни достављач максимум карата Југославије за француски клуб "Les Maximaphiles Francais". Њиховом заслугом старија издања југословенских максимум карата могу се пре свега наћи код француских сакупљача који су се увек интересовали за максимум карте Југославије.

Од послератних издања максимум карата Југославије поједина филателистичка друштва издала су следеће максимум карте: Југословенска академија, Филскуртурни слет, Ловренц Кошир, Грбови, Франце Прешерн, Тито 1950, Шаховска олимпијада, 27. март, Десетогодишњица Народног устанка у Србији, Црној Гори, Хрватској и Македонији, Падобранско првенство, ЈУФИЗ ... Југословенски филателисти су и сами стварали максимум карте као што су: Партизански мотиви, С. Марковић, Вук Караџић, Његош, Славенски конгрес као и за поједине редовне марке.

Од краја 50-тих до почетка 70-тих максимафилија је била запостављена и ретка су издања максимум карата у реализацији филателистичких друштава, док су појединци у том периоду успешно реализовали максимум карте, пре свега са мотивима флоре, фауне и знаменитих личности. Продор максимафилије у Југославији извршило је ДП "Југомарка" почетком осамдесетих издајући за поједина издања своје максимум карте, мада нека од њих не одговарају прописима ФИП.

Нови подстицај и шири развој максимафилије у Југославије пружила је Секција за максимафилију на челу са Јорданом Пешевским која је основана 1986. године при филателистичким друштву "Космос" из Земуна. Ова Секција делује и данас на упознавању и ширењу информација о максимафилији.

МАКСИМАФИЛИЈА ДАНАС КОД НАС

Развојем и ширењем максимафилије по свету у годинама после другог светског рата довело је да Друштвено предузеће "Југомарка" перманентно издаје максимум карте Југославије као нове филателистичке облике сакупљања.

Етузијазам једног броја филателиста сакупљача максимум карата образована је Секција за максимафилију при Филателистичком друштво "Космос" из Земуна фебруара 1986. године. У оквиру њеног рада покренут је и лист Билтен YU-CM објављујући текстове из области максимафилије.

Секција је била веома успешна у окупљању југословенских филателиста тако да је око себе окупила 187 чланова до 1991. године, када је дошло до одцепљивања југословенских република и распад СФРЈ. Секција је наставила са својим радом на окупљању максимафилиста. Поред максимафилиста из Србије и Црне Горе секција је привукла и картофилисте.

У протеклом периоду рада Секције запажени су и постигнути добри резултати на домаћим и међународним филателистичким изложбама. Секција је успешно реализовала и три своје изложбе у Југославији: YU-CM 86, YU-CM 88, YU-CM III 1996. године.

Прва изложба максимафилиста Југославије, YU-CM 86, одржана је након Друге изложбе балканских земаља BALKANMAX 86 у Брашову, где је било изложено девет колекција из Југославије, међу којима је најбоље оцењен Јанез Плавел за збирку "Старе максимум карте 1920-25" и то великом позлаћеном медаљом. Ове збирке изложене су у Београду од 18. октобра до 12. децембра 1986. године на YU-CM 86 у просторијама ПТТ музеја у Београду. Ова прва изложба Секције побудила је интересовање за максимафилију након које се број чланова удвостручио и утицао је да се убрзо одржи и друга југословенска изложба максимафилије. Она је одржана од 25. фебруара до 10. марта 1988. године у Београду под називом YU-CM 88. На овој изложби приказано је 14 збирки. Због великог интересовања Изложба је продужена до 12. априла дајући нови импулс у развоју југословенске максимафилије. Најбоље оцењена колекција је била Јордана Пешевског "Железницом у свету" која је награђена позлаћеном медаљом.

Распад земље онемогућио је за неко време организовање нове изложбе максимафилиста из Југославије. Уследило је осипање чланства и замро је рад Секције у врмену од 1991. до 1995. године. Тек 1995. године Секција је обновила своје деловање када је одржана четврта изложба BALKANMAX у Атини. На претходној изложби балканских земаља у Софији 1992. југословенски максимафилисти нису били позвани због уведених санкција. Због тога је у Атини са новим излагачима постигнут слабији резултат него на претходим изложбама. Најбоље оцењена југословенска колекција, од седам колико их је било, била је Драгоша Петровића "Градови и архитектура

Југославије" за коју је награђен Великом сребрном медаљом и специјалном наградом жирија.

Обновљеним радом Секције у 1995. години и изласком нових бројева билтена обједињен је рад максимафилиста. Број чланова је у сталном порасту и до данас је Секција окупила укупно 99 чланова. Те године Секција приступа Савезу филателиста Србије и успешно организује изложбу YU-MS III од 30. априла до 13. маја 1995. године у Београду. Ућешће је узело 23 излагача максимафилиста и картофилиста. Овом изложбом уочена је разлика у опремању збирки које су сада постале оригиналније и богатије како код старих тако и код млађих излагача. У оквиру излагача максимафилије најбољу оцену је добио изложак Јордана Пешевског "Железнице у свету", а као најбоља збирка картофилиста оцењен је изложак Александара Крстића "Србија у ратовима 1912-1918". Обе збирке награђене су златном медаљом.

Југословенски максимафилисти присутни су и на петој изложби балканских земаља BALKANMAX, одржаној у Клужу (Cluj-Napoca) од 24. до 30. јуна 1997. године, са пет изложака у такмичарској и две у нетакмичарској конкуренцији. Иако је имала мало изложака Југославија је била веома запажена и поправила се у односу на претходне изложбе. Међу најбоље оцењеним збиркама била је и колекција Душана Пелицарића "Старе максимум карте до 1966. године" која је награђена са великом позлаћеном медаљом.

Запажен успех наших максимафилиста задњих година на домаћој и међународној сцени нови су подстицаји за даљи развој максимафилије у Југославији и одржавање изложби.

ПФТТ саобраћаја „Србија“

Београд, Таковска 2

ГОДИНА I

СЕПТЕМБАР 1949

БРОЈ 1

ФИЛАТЕЛИСТА

ОРГАН САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ -- БЕОГРАД

STUDIO FILATELIJE

AUKCIJA PUTEM PISMENIH PONUDA

LINDNER

1947-1997
Fazlos-Album

Generalni zastupnik za Jugoslaviju "Studio filatelije" - Aukcija

11000 BEOGRAD

M.BIRJUZOVA 2-4, SPRAT IV

Tel. 011/635.630, 011/635.066 lok. 243

Fax 011/635.630

"KRSTIĆ"

Prva samostalna specijalistička filatelistička radnja

Ljube Stojanovića 12

11000 Beograd

Tel./Fax 011/76-26-76

Nudimo bogat asortiman maraka i poštanske istorije svih jugoslovenskih područja po najpovoljnijim tržišnim cenama.

Odobravamo popust i plaćanje u više rata, pri većim kupovinama

RASPOLAŽEMO (između ostalog) specijalizovanim i sveobuhvatnim lagerom :

- * SRPPSKA PREDFILATELIJAuključivši i retkosti
- * SRBIJA KLASIČNI PERIOD 1866. do I rata
- * CRNA GORA Kneževina i Kraljevina 1874. do I rata
- * BOSNA I HERCEGOVINA klasični period do I rata
- * SHS izdanja BiH Slovenija (verigari) i Hrvatska
- * FIUME * BARANJA * EXIL i ostala lokalna izdanja
- * KRALJEVINA JUGOSLAVIJA od 1921.do II rata
- * OKUPACIONA IZDANJA JUGOSLAVIJEdo 1945.
- * SPECIJALIZOVANA OKUPACIJA SRBIJE i N.D.H.
- * PROVIZORNA IZDANJA JUGOSLAVIJE 1944.do 1945.
- * S.T.T. V.U.JA TRST,PULA,RIJEKA i ZONA B
- * JUGOSLAVIJA 1944.do 1990.u svim varijantama

Naša ponuda se sastoji od neželjenih i poništenih maraka

U BESPREKORNOM KVALITETU SA ATESTIMA KADA JE POTREBNO

Za sav kupljeni, ili nabavljeni materijal našim posredstvom, dajemo višegodišnju garanciju.

KOD NAS MOŽETE IZVRŠITI KONSULTACIJU ILI BESPLATNU PROCENU

RASPOLAŽEMO NAJŠIRIM ASORTIMANOM POŠTANSKE ISTORIJE BALKANSKIH ZEMALJA, kao i PROBAMA, GREŠKAMA U ŠTAMPI, SPECIJALITETIMA svih vrsta, FDC KOVERTIMA, CELINAMA, RAZGLEDNICAMA i LITERATUROM, posebno AMBALAŽOM i DRUGIM FILATELISTIČKIM PRIBOROM

JUGOMARKO

Beograd, Palmotićeveva 2/5

POŠTANSKIIM MARKAMA, FILATELISTIČKIM PRIBOROD
I LITERATUROM SNABDEVAJTE S
U PRODAVNI

"FILATELIJA"